

Article Type: Scientific Research

Conflicting Discourses in the Formation and Perpetuation of Corruption in the Media: An Analysis of the Iranian Press in the 1990s

Majid Movahed ^{*1}, Zahra Moaven ², Hasan khoshnod ³

¹ Professor of Sociology, Faculty of Economics, Management and Social Sciences, Shiraz University

² Assistant Professor of Tourism and Hospitality, Faculty of Economics, Management and Social Sciences, Shiraz

³ M. A in Sociology, Shiraz University

10.22080/SSI.2021.22170.1919

Received:

August 23, 2021

Accepted:

October 9, 2021

Available online:

September 6, 2021

Keywords:

Conflicting discourses, Discourse analysis, the State of corruption, the Press, the 1990s.

Abstract

Any kind of administrative and government corruption can be a brake and a lever to disrupt all countries' important trade and economic areas. In this study, we have examined the situation of corruption in the Iranian press. In this study, we seek to answer these questions: What are the conflicting discourses in the formation and perpetuation of corruption? What groups and institutions is corruption related to? From what position or position does corruption arise? The four newspapers Vatan-e-Amrooz, Shargh, Etemad, and Kayhan have been used for reading, and from each of these newspapers, based on a theoretical sample, several texts have been selected as samples to analyze and interpret the issue of corruption. The Laclau and Mouffe frameworks have been used to answer the research questions. Based on Mufeh's framework, a model on the issue of corruption was presented to each newspaper. The top signs formed on the issue of corruption in each of the newspapers are: justice-oriented management, transparent management, diverse meritocracy management, and Islamic management, respectively. In general, newspapers, instead of structurally examining the issue of corruption and providing solutions to the problem, are more involved in exposing corruption and attributing it to the era of opposing discourse management, and there is a kind of rhetorical discourse in the press.

*Corresponding Author: Majid Movahed

Address: Professor of Sociology, Faculty of Economics, Management and Social Sciences, Shiraz University

Email: mmovahed@rose.shirazu.ac.ir

Extended abstract

1. Introduction

International attention to the issue of corruption has increased significantly in recent decades. The International Anti-Corruption Conference, held in September 1997 in Lima, the capital of Peru, was the first attempt by governments, NGOs, and civil society representatives to openly discuss the issue of corruption and bribery. (Loner, 1375: 151). Today, due to the non-transparent system and the lack of regulatory bodies, free media is mentioned as a tool for greater transparency. In different societies, the media is governed by the policies of its owners, and therefore reflects only part of the reality that is within their interests. Government and power are among the factors influencing the bias of the media. The media in underdeveloped and developing countries deal with the issue of factional and political corruption. The problem is that it is precisely in our media that criticism in every field (including corruption) comes out of love and political hatred. The more governmental the media, the more they try to censor corruption and show it insignificant. On the other hand, their governments are sensitive to and deal with the issue of the media maneuvering in the corruption debate. In this study, we seek to answer these questions: What are the conflicting discourses in the formation and perpetuation of corruption? What groups and institutions is corruption related to? From what position or position does corruption arise?

2. Methods

This study has been done using the critical discourse analysis method. Newspapers and media are not neutral in their coverage of news and reports, and today

they play an important role in directing public opinion. Today, the media influences the formation of reality and represents the desired reality through specific ideologies and discourses behind the text. For this reason, news stories not only provide information to readers but are often accompanied by specific interpretations (Teo, 2000: 14). The sentence is applied (Simpson, 2004: 22). The statistical population in this study is the press. Corruption headlines in the 1990s including their editorials, headlines, headlines, and news texts. Due to the diversity and multiplicity of newspapers, according to the objectives of the study, four dailies have been selected, each of which discusses corruption differently. The discourse analysis method has been used to analyze texts.

3. Results

The framework and model of Laclau and Mouffe were used to identify the implications of each newspaper.. The best sign of corruption in Etemad Newspaper is the diverse management of the meritocracy. This refers to the monopoly situation in the tenth government, during which with the concentration of power and monopoly of oil resources and management in the hands of a certain group and current, we have witnessed the greatest oil and banking corruption. Qualities such as managerial stability, transparent management, the existence of regulatory, civil, and political institutions, free media, confrontation with kinship system, political pluralism, and political development, non-monopoly of power and wealth, legalism versus voluntarism, confrontation with economics and friendship management around the discourse of corruption is detailed in Etemad Newspaper. The best sign of corruption in Kayhan Newspaper is

Islamic management, i.e., the ignorance of the managers and officials in the country of the Islamic principles and teachings on the one hand and on the other hand, their neglect of Imam Khomeini's sayings and leadership orders have caused them to deviate from the Islamic Revolution discourse and have made popular the volume of corruption and rent-seeking in organizations and institutions. The top sign formed on the issue of corruption in Shargh Newspaper is transparent management. Transparency and accountability are some of the issues that the 11th government has always mentioned in the fight against corruption, and the existence of a kind of transparent management is a representation of the policies of the 11th government in the fight against corruption. The best sign on the issue of corruption in Vatan-e-Emrooz Newspaper is justice-oriented management. This refers to the policies of the ninth and tenth governments, which have risen against corruption with the slogan of justice.

4. Conclusion

The social context and the conditions that have arisen have led to multiple monopolies in the country. The powers have taken over the public and private sectors, and everything is out of control. These conditions pass and inevitably produce corruption. Extensive changes in Central Europe, the former Soviet Union, China, and Vietnam, and even the

transition to democracy in Latin America and Asia have shown that change is possible and can happen in a short time. In our country, changes may be slower and more difficult than changes in other countries, but to solve corruption, which affects all institutions and criminal and political currents, structural changes are required in various areas, including government and government institutions.

Funding

There is no funding support.

Authors' contribution

All authors have participated in conception and design, analysis and interpretation of the data as well as the approval of the final version.

Conflict of interest

Authors declared no conflict of interest

Acknowledgments

We would like to thank all the people who supported us in conducting this study with their valuable comments.

References

- Simpson, P. (2004). *Stylistics: A Resource Book for Students*. London, Routledge. -16
- Teo, P. (2000). Racism in the news: A critical discourse analysis of news reporting in two Australian newspapers. *Discourse & society*, 11(1), 7-49.

نوع مقاله: علمی پژوهشی

گفتمان‌های متخاصم در شکل‌گیری و تداوم وضعیت فساد در نهاد رسانه تحلیل مطبوعات ایران دهه ۹۰

مجید موحد^{۱*}، زهرا معاون^۲، حسن خشنود^۳

^۱ استاد بخش جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی دانشکده‌ی اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی دانشگاه شیراز، mmovahed@rose.shirazu.ac.ir
^۲ استادیار بخش گردشگری و هتلداری دانشکده‌ی اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، z.moaven@shirazu.ac.ir
^۳ کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز، khoshnod@gmail.com

 10.22080/SSI.2021.22170.1919

چکیده

هر نوع فساد اداری و دولتی می‌تواند در حکم یک ترمز و اهرم ایجاد اختلال در تمامی حوزه‌های مهم تجاری و اقتصادی کشورها باشد. در این مطالعه به دنبال پاسخ به این پرسش‌ها هستیم: گفتمان‌های متخاصم در شکل‌گیری و تداوم وضعیت فساد کدام‌اند؟ فساد با چه گروه و نهادهایی در ارتباط است؟ فساد از کدام موضع یا موقعیت برمی‌خیزد؟ در این تحقیق به بررسی وضعیت فساد از منظر رسانه و مطبوعات پرداخته‌ایم. از چهار روزنامه‌ی وطن امروز، شرق، اعتماد، کیهان، جهت مطالعه استفاده‌شده است و از هرکدام از این روزنامه‌ها بر اساس نمونه‌ی نظری، تعدادی متن به‌عنوان نمونه جهت تحلیل و تفسیر مسئله‌ی فساد انتخاب‌شده‌اند. برای پاسخگویی به سؤالات تحقیق از چارچوب لاکلاو و موفه استفاده‌شده است. بر اساس چارچوب موفه برای هرکدام از روزنامه‌ها یک مدل پیرامون مسئله‌ی فساد ارائه شد. دال برتر شکل‌گرفته پیرامون مسئله‌ی فساد در هرکدام از روزنامه‌ها به ترتیب: مدیریت عدالت محور، مدیریت شفاف، مدیریت شایسته‌سالار متنوع، مدیریت اسلامی هستند. به‌طورکلی روزنامه‌ها به‌جای اینکه به بررسی ساختاری مسئله‌ی فساد و دادن راه‌کار برای حل مسئله بپردازند، بیشتر درگیر افشاگری فساد و انتساب این فسادها به دوره‌ی مدیریت گفتمان مخالف هستند و یک نوع گفتمان سخن‌پراکنی در مطبوعات حاکم است.

تاریخ دریافت:

۶ اردیبهشت ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش:

۸ شهریور ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۱۵ شهریور ۱۴۰۰

کلیدواژه‌ها:

گفتمان‌های متخاصم، تحلیل گفتمان، وضعیت فساد، مطبوعات، دهه ۹۰.

* نویسنده مسئول: مجید موحد

آدرس: استاد بخش جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی دانشکده‌ی اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی دانشگاه شیراز،

ایمیل: mmovahed@rose.shirazu.ac.ir

۱ مقدمه و بیان مسئله

فساد پدیده‌ی نوینی نیست و رشد، تکوین و توسعه‌ی آن قدمتی به‌اندازه تاریخ اجتماعات انسانی و تاریخ و سازمان‌ها و نهادها دارد. همه‌ی اجتماعات دارای سطوح و لایه‌های از فساد بوده‌اند و می‌توان به‌جرات ادعا نمود که تاریخی از حیات انسانی یافت نمی‌شود که فاقد فساد به اشکال متعدد نباشد. در ایران نیز، فساد ریشه‌ی تاریخی دارد. در دوران قاجار به‌ویژه در دوران ناصرالدین‌شاه پس از صدارت امیرکبیر، میزان فساد مالی، اقتصادی، سیاسی به اوج خود رسید و هیچ کاری بدون رشوه انجام نمی‌شد. در ایران، رقابت شدیدی بین رجال سیاسی برای سود بیشتر منافع شخصی و تاراج منابع و تضعیف حاکمیت کشور شکل‌گرفته بود (ابراهیم‌آبادی، ۱۳۸۳: ۶۳).

ایران چه در عصر قاجار و چه قبل از آن، ضربه‌های بسیاری از فساد مالی و عواقب آن مانند فقر و تبعیض خورده است. مفاسد بی‌شمار مقامات بلندپایه در دوره‌ی پهلوی اول باعث گردید، تصدی مشاغل و پست‌های بالای دولتی و حکومتی تنها در دست عده‌ای محدود جابه‌جا شود. در تاریخ آمده است: اداره‌ی سیصد شغل سطح بالای مملکتی فقط در اختیار ۷۰ الی ۸۰ نفر از سیاستمداران قدیمی و بانفوذ بود که به‌جز چند مورد، سن همه‌ی آن‌ها از ۵۰ و یا ۶۰ سال بیشتر بود (دادگر، ۱۳۸۲: ۳۱). طبق روال هر ساله، سازمان بین‌المللی شفافیت‌گزارشی را پیرامون وضعیت فساد در بین کشورهای دنیا تهیه و منتشر نموده است. این گزارش که مربوط به سال ۲۰۱۸ می‌باشد، نشان می‌دهد که اوضاع ایران به لحاظ فساد در مقایسه با سال ۲۰۱۷ بدتر شده است و نمره‌ی ایران از ۳۰ به ۲۸ تنزل یافته است. به همین خاطر رتبه‌ی ایران در بین کشورهای دنیا نیز از ۱۳۰ به ۱۳۸ ارتقاء یافته است. نمره‌ی ایران نسبت به سال گذشته، با دو نمره کاهش از ۳۰ به ۲۸ تنزل یافته است. این نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۸

مقایسه با سال گذشته فساد در ایران بیشتر شده است. همچنین جایگاه ایران در سال ۲۰۱۷ در بین ۱۷۶ کشور دنیا ۱۳۰ بود که این جایگاه با هشت پله افزایش در سال ۲۰۱۸ در بین ۱۸۰ کشور دنیا به ۱۳۸ ارتقاء یافته است (تابناک، ۱۳۹۷).

بروز فساد در ارکان زیربنایی دولت‌ها از جمله مهم‌ترین موارد تأثیرگذار در وضعیت اقتصادی کشورها محسوب می‌شود. فساد مسیر رشد اقتصادی را با موانع بسیار مواجه می‌سازد و بر توسعه‌ی اقتصادی اثر منفی دارد. این تأثیر بر اقتصادهای باز بیش‌تر از اقتصادهای بسته است (بلکبرن و پوکسیو، ۲۰۱۰، به نقل از زاهدی، ۱۳۸۸).

توجه بین‌المللی به موضوع فساد در دهه‌های اخیر به نحو قابل‌ملاحظه‌ای افزایش یافته است. کنفرانس بین‌المللی مقابله با فساد که در سپتامبر ۱۹۹۷ در لیما، پایتخت کشور پرو برگزار شد، اولین کوشش دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی و نمایندگان جامعه‌ی مدنی برای بحث آزاد راجع به موضوع فساد و رشوه‌خواری بود. (لونیر، ۱۳۷۵: ۱۵۱). کنوانسیون ۲ حقوق جزایی در خصوص فساد، دسته‌بندی دقیقی از انواع فساد ارائه داده است. در این سند، مصادیق فساد تحت عناوینی چون رشوه‌دهی فعال به مقامات رسمی داخلی، رشوه‌دهی غیرفعال به مقامات رسمی داخلی، رشوه‌دهی به اعضای مجامع عمومی داخلی، رشوه‌دهی به مقامات رسمی خارجی، رشوه‌دهی به اعضای مجامع عمومی به اعضای رسمی سازمان‌های بین‌المللی، رشوه‌دهی به اعضای مجامع پارلمانی بین‌المللی، رشوه‌دهی به قضات و مقامات دادگاه‌های بین‌المللی، سوءاستفاده از نفوذ و جرائم مربوط به حسابرسی برشمرده شده است. کنوانسیون سازمان ملل برای مبارزه با فساد نیز مجموعه گسترده‌ای از تدابیر مندرج در کنوانسیون مبارزه با جرائم سازمان‌یافته فراملی را موردتوجه قرار داده و جرم انگاری و اعطای اختیارات تحقیق و

² Convention

¹ Lima

کارکنان بود. بخارایی (۱۳۹۳) در تحقیقی به بررسی و نقد چهارچوب تحلیلی مواجهه با فساد و رانت پرداخت. در واقع او به دنبال این بود که آیا نظریه‌ی دولت رانتی آن‌گونه که در مقالات فارسی‌زبان انعکاس یافته، می‌تواند به‌عنوان ابزار تحلیلی مناسبی برای تبیین فساد اداری به کار رود یا نه. از این‌رو، به مطالعه‌ی ۳۳ مقاله در این زمینه پرداخته و سه مضمون اصلی از درون مجموعه مقالات استخراج شد. ۱- دولت رانتی نر، ۲- درآمد رانتی، ۳- عدم وجود روزنامه‌ها و رسانه‌های آزاد. ضابطی و همکاران (۱۳۹۵) تحقیقی با عنوان فساد اداری و سیاسی و روش‌های برخورد با آن انجام دادند؛ که در این تحقیق منشاء فساد اداری و جرائم یقه‌سفیدان را سیستم مبهم و غیر شفاف می‌دانند و اشاره می‌کند مقابله با این جرائم همیشه مورد توجه دولت‌ها بوده، ولی از سوی دیگر، به سیاسی بودن و جنایی بودن مبارزه با فساد و عدم امکانات لازم برای اعمال این سیاست‌ها اشاره می‌کند. بیابانی و ذوقی (۱۳۹۷) در مطالعه‌ی با عنوان رسانه‌ها ابزاری برای ترویج شفافیت و مقابله با فساد سیاسی و مالی بیان می‌کنند که رسانه‌ها می‌توانند آگاهی را در مورد مشکلات مربوط به فساد افزایش و به هنجارهای اجتماعی و ارزیابی اخلاقی از رفتار فاسد درون جامعه را شکل دهند. زیرا شواهد تجربی اهمیت فرهنگ عمومی ضد فساد، آگاهی در مورد فساد و هنجارهای اجتماعی را برای مبارزه با فساد برجسته می‌سازند. رسانه‌ها اغلب «در خدمت تقویت کنترل منافع قدرتمندان» هستند. اما شفافیت به‌تنهایی در کاهش فساد کافی نیست.

اسونسن (Svensson, 2005) در مقاله‌ای با عنوان هشت پرسش درباره‌ی فساد به بیان مفهوم فساد و عوامل مؤثر بر آن در دوره‌های زمانی ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۰ پرداخته است و به این نتیجه می‌رسد که بیشتر کشورهای که دارای درجه فساد بالاتری هستند، کشورهای در حال توسعه و یا در حال گذار هستند. او سپس با استفاده از روش پانل به این نتیجه رسید که درآمد سرانه و سرمایه‌ی انسانی از

تعقیب به دست‌اندرکاران مبارزه با فساد را الزامی می‌کند(همان، ۱۷۲-۱۸۱).

در سال‌های اخیر به‌ویژه از دهه‌ی ۱۹۹۰ به بعد، پدیده‌ی فساد توجه بسیاری از مردم جهان را به خود جلب کرده است در برخی از کشورها موجب سقوط دولت‌ها شده است. فساد به‌عنوان یکی از واقعیت‌های جامعه‌ی امروزی، رشد بی‌سابقه‌ای در نظام اداری، سیاسی و اقتصادی جهان داشته است. هیچ کشوری نمی‌تواند ادعا کند که عاری از هرگونه فساد اقتصادی و سیاسی است. انحصارات وسیع، ساختار رانتی، سطح پایین کیفیت قوانین و عدم شفافیت گسترده موجب شده است که متأسفانه ایران در زمره‌ی کشورهای فاسد محسوب شود. به‌طورکلی وجود ساختار دولتی در کنار درآمدهای بدون زحمت نفتی انگیزه‌ی کارآفرینی را از مدیران دولتی گرفته و از طرفی به علت دوقبضه بودن اکثریت بخش اقتصادی در دست دولت قدرت مانور و کارآفرینی به بخش خصوصی نیز داده نمی‌شود و در کل نبود رقابت و انحصاری بودن فعالیت‌های بزرگ اقتصادی در کشور به فساد منجر می‌شود(همان، ۱۷۲-۱۸۱).

در این مطالعه به دنبال پاسخ به این پرسش‌ها هستیم: گفتمان‌های متخاصم در شکل‌گیری و تداوم وضعیت فساد کدام‌اند؟ فساد با چه گروه و نهادهایی در ارتباط است؟ فساد از کدام موضع یا موقعیت برمی‌خیزد؟

۲ پیشینه‌ی تحقیق

در این راستا، مطالعاتی در داخل و خارج انجام شده است که سعی در بررسی فساد دارند. حقیقتیان و همکاران در سال ۱۳۹۱ تحقیقی باهدف تبیین اجتماعی فساد در سطح سازمان‌های اداری شهر یزد با روش پیمایش انجام داده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان داد که میانگین میزان فساد اداری در سازمان‌های مورد مطالعه (۳۳۷۸) از میانگین نظری (۲۷) بالاتر بود. مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر فساد اداری، تعهد سازمان و سپس تمکن مالی

وجود اقتصاد رانتهی، نبود سیستم نظارتی شفاف مهم‌ترین علت‌های فساد در میان تحقیقات انجام‌شده معرفی شده‌اند. در تحقیقات خارجی از یک‌سو به تغییرات ساختار و اصلاح رژیم دیکتاتوری در جوامع توسعه‌نیافته برای حل فساد اشاره می‌کند و از سوی دیگر، مطالعات صورت گرفته در زمینه‌ی فساد و رسانه به نقش سرگرم‌کننده پرونده‌های فساد در میان مخاطبان و همچنین جناحی بودن پوشش‌های رسانه‌ای در مورد پرونده‌های افشاگری اشاره شده است. بنابراین به فساد از منظر مطبوعات پرداخته نشده است و این مطالعه از زاویه‌ای متفاوت و با روش متفاوتی به این موضوع می‌پردازد

۳ مبانی نظری

فساد بر مبنای منافع عمومی: در این نوع تعریف فساد عمل یا رفتاری است که به منافع عمومی لطمه وارد کند. کارل فریدرش معتقد است که: الگوی فساد زمانی در جامعه وجود دارد که دارندگان قدرت که مسئولیت انجام وظایف مقرر را به‌عنوان یک مستخدم و کارمند دارند، در مقابل پول و برخی پاداش‌هایی که قانوناً برایشان مقرر نشده اغوا شده و به عموم و منافع لطمه وارد می‌سازد (دادخدایی، ۱۳۹۰: ۵۰).

۳٫۱ نظریه‌ی گفتمانی لاکلاو و موفه^۲

از نظر لاکلاو و موفه، گفتمان‌ها تنها دریچه‌ی شناخت انسان به‌سوی جهان‌اند. هر گفتمان، بخش‌هایی از حوزه‌ی اجتماع را دربر می‌گیرد و به همه‌چیز در چارچوبی از نظام معانی، مفهومی خاص می‌بخشد. مفهومی که مختص همان نظام معنایی است. در چنین حالتی، ممکن است یک فعل، سخن، نماد یا... در دو گفتمان متفاوت، معنایی متفاوت و حتی متضاد با یکدیگر داشته باشند. اساساً واژه‌ها در درون گفتمان‌های متضاد بار معنایی پیدا می‌کنند و نه در درون یک‌زبان عام و مشترک (دائل، ۱۳۸۰:

مهم‌ترین عوامل مؤثر بر فساد هستند. یورگ آلبرشت (Albrecht, 2009) در تحقیقی به بررسی مفهوم فساد، علل، نتایج، سنجش و پیشگیری از فساد و همچنین چارچوب‌های اروپایی و بین‌المللی موجود در این زمینه پرداخته شده است. در باب علل موجد فساد اداری دو نوع تحلیل سیاسی و حقوقی-سازمانی را مورد بررسی و اشاره قرار می‌دهد. متغیرهای سازمانی و حقوقی: میزان آزادی رسانه‌ها-متغیر جنسیت- استقلال و کیفیت قوه‌ی قضائیه- نظام استخدامی مبتنی بر شایسته‌سالاری- حقوق کافی در بخش‌های عمومی. که در نتیجه متغیرهای تمرکز قدرت سیاسی در دست قوه‌ی مجریه و ناکافی بودن کنترل و نظارت از یک‌سو و از سوی دیگر، میزان آزادی رسانه‌ها و کیفیت استخدامی‌ها از مهم‌ترین عامل‌های تأثیرگذار بر شکل‌گیری فساد سیاسی اداری بوده‌اند. جونیور (Junior, 2015) در مقاله‌ای با عنوان بررسی صادرات نفت و فساد در اقتصاد نیجریه، در این مطالعه، فساد به‌عنوان یک متغیر مستقل شناخته شده است، به دلیل تأثیر قابل‌توجه آن بر اقتصاد نیجریه‌ای مورد استفاده قرار گرفته است. بر اساس یافته‌ها، نتیجه‌گیری نشان می‌دهد که صادرات نفت تأثیر قابل‌ملاحظه‌ای بر اقتصاد دارد، به‌خصوص اثر فساد در رابطه با متغیرهای دیگر اقتصادی دارای تأثیر منفی بوده است. اسکالکای و همکاران (Skolkay, 2016) در مطالعه‌ای با عنوان «پوشش رسانه‌ای فساد: نقش تنظیم برنامه کاری بین رسانه‌ها در زمینه گزارش رسانه‌ها در مورد رسوایی‌ها» به دنبال بررسی دو پرونده‌ی فساد اسلوواکی بودند؛ که نتایج نشان داد هر دو به‌خوبی مستند شده‌اند و ارتباط اجتماعی مشابه داشتند، اما یکی از آن‌ها پوشش رسانه‌ای را دریافت نکرد.

بیشترین تحقیقات صورت گرفته در زمینه‌ی فساد اداری بوده و همچنین مختل نمودن روند توسعه‌ی ملی مهم‌ترین عاملی بوده که در میان تحقیقات انجام‌شده به آن توجه نشان داده‌اند.

² Mouffe

¹ Laclau

خاصی دلالت دارند. دال مرکزی: به شخص، نشانه و مفهومی که سایر دال‌های مفصل‌بندی شده در حوزه‌ی گفتمانی دور آن جمع می‌شوند، اطلاق می‌شود. دال شناور: دالی است که مدلول آن غیرثابت است و مدلول‌های متعددی دارد و گفتمان‌های گوناگون برای نسبت دادن مدلول خود به آن باهم رقابت دارند.

حوزه‌ی گفتمان‌گویی: حوزه‌ای که معنای سرریز شده از گفتمان‌ها در آن قرار می‌گیرند. در واقع حوزه‌ی گفتمان‌گویی به مجموعه‌ی تمام نشانه‌هایی اشاره دارد که در گفتمان مفصل‌بندی نشده‌اند. (سلطانی، ۱۳۹۴: ۱۰۴). نقطه‌ی گره‌گاهی: نقاط گره‌گاهی نقاط برتر در یک گفتمان هستند که امکان تثبیت جزئی جریان تفاوت‌ها و برساخته شدن از مرکز را می‌دهند که این نقاط برای تثبیت جریان تفاوت‌ها و شکل‌گیری یک گفتمان هژمونیک ضروری است. هژمونی: هژمونی اشاره دارد به این‌که کدام معنای از دال‌ها و مدلول‌ها در جامعه مسلط و تثبیت می‌شود و اشاره دارد به این موضوع که کدام نیروی سیاسی در مورد شکل‌های مسلط رفتاری تصمیم خواهند گرفت (مارش استوکر، ۱۳۷۸: ۲۰۹).

خصوصیت در نظریه‌ی لاکلاو و موفه به امکانی و موقتی بودن و تصادفی بودن نهایی پدیده‌ها و گفتمان‌ها اشاره دارد. برای فهمیدن نظریه‌ی لاکلاو و موفه، به درک مفهوم ضدیت و غیریت نیازمند هستیم و یک گفتمان در صورت ضدیت و غیریت با دیگری‌ها هویت می‌یابد. حضور ضدیت‌ها شرط اساسی تشکیل یک صورت‌بندی هژمونیک است (سلطانی، ۱۳۹۴: ۱۱۳). در این مطالعه، از طریق مرزهای ضدیتی با استفاده از برجسته‌سازی و حاشیه‌رانی سعی در شناسایی دال‌های مفصل‌بندی شده در روزنامه‌های مختلف هستیم.

۴ روش تحقیق

این مطالعه، با روش تحلیل گفتمان انتقادی انجام شده است. روزنامه‌ها و رسانه‌ها در بازنمایی اخبار و

(۱۲۵). به همین دلیل نیز از منظر لاکلاو و موفه، هر عمل و پدیده‌ای برای معنادار شدن باید گفتمانی باشد. هیچ‌چیز به‌خودی‌خود دارای هویت نیست. اعمال، گفتار و پدیده‌ها زمانی معنادار و قابل‌فهم می‌شوند که در چارچوب گفتمانی خاص قرار بگیرند (تاجیک، ۱۳۷۹: ۱۶). آنچه تحلیل گفتمانی لاکلاو و موفه را از سایر نظریه‌های گفتمانی متمایز می‌کند، تسری گفتمان از حوزه‌ی فرهنگ و فلسفه به جامعه و سیاست است (حسینی‌زاده، ۱۳۸۳: ۱۹۴). نظریه‌ی گفتمان لاکلاو و موفه شامل تبیین و فهم فرآیندهایی است که در خلال آن معنا درکنش‌های اجتماعی - سیاسی موقتاً تثبیت می‌شود. به‌عبارت‌دیگر، در نظریه‌ی گفتمان این امر مورد تأکید قرار می‌گیرد که همه‌ی مفاهیم دال‌های تهی هستند اما در یک منظومه‌ی معنایی در پرتو یک دال مرکزی معنادهی می‌شوند

(Laclau & Mouffe, 1980: 52-55). در این مطالعه، ما عناصر نظری گفتمان، مفصل‌بندی، عنصر، وقته، دال، دال مرکزی، دال شناور، حوزه‌ی گفتمان‌گویی، نقطه‌ی گره‌گاهی، هژمونی را از نظریه‌ی گفتمانی لاکلاو و موفه گرفته‌ایم.

گفتمان: منظور از گفتمان در این مطالعه کلیت ساختاریافته از طریق مفصل‌بندی عناصر و نشانه‌ها می‌باشد.

مفصل‌بندی: گردآوری عناصر مختلف و ترکیب آن‌ها در هویتی نو (هوراث، ۱۳۷۷: ۱۶۳). عنصر^۱: یک وقته پیش از ورود به یک مفصل‌بندی گفتمانی، در حوزه‌ی گفتمان گونگی قرار دارد و عنصر نامیده می‌شود و در واقع ناظر دال‌های شناوری هستند که هنوز از طریق عمل مفصل‌بندی ذیل یک گفتمان قرار نگرفته‌اند. وقته^۲: دال‌های را که حول دال مرکزی گرد هم می‌آیند وقته می‌گویند. یا به‌عبارت‌دیگر، دال‌های که در یک گفتمان مفصل‌بندی شده‌اند. دال: مفاهیم، اشخاص، نشانه‌ها و نمادهای هستند که در یک حوزه‌ی گفتمانی خاص بر معنای

². moment

¹. element

هدفمند و همچنین نمونه‌گیری معیار، متون، گزارش‌ها، مقالاتی را انتخاب کنیم که دارای بیشترین اطلاعات و معیارهای محقق در موضوع مورد مطالعه هستند و تلاش خواهد شد تا تنوع نمونه نیز به خوبی رعایت و حفظ شود.

از قابلیت اعتبار جهت سنجش روایی استفاده گردیده است. اعتبار پذیری به واقعی بودن توصیف‌ها و یافته‌های پژوهش اشاره دارد و عبارت است از درجه اعتماد به واقعی بودن یافته‌ها برای شرکت‌کنندگان پژوهش و برای زمینه‌ای که این پژوهش در آن انجام شده است؛ به این معنا آنچه در یافته‌ها و نتایج تحقیق از سوی پژوهشگر ذکر گردیده همانی است که در متون و مطبوعات بوده است. خواندن مکرر متون روزنامه‌ها، مشاهده مستمر، بررسی زوایای مختلف، تحلیل موارد منفی از جمله مواردی است که از سوی پژوهشگر برای اعتبار تحقیق مدنظر گرفته شده است.

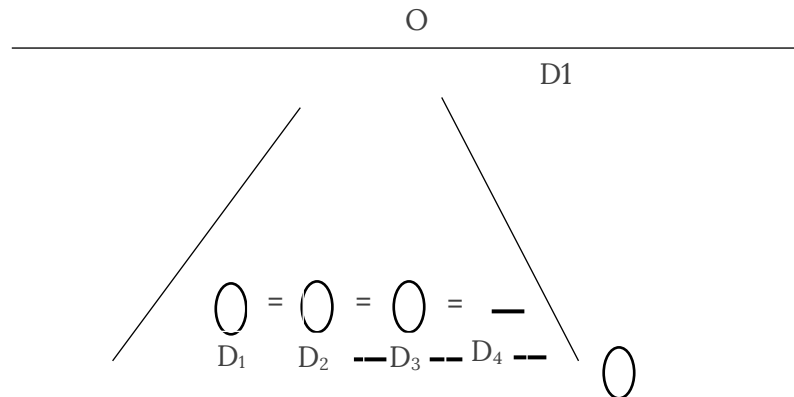
در نهایت، با توجه به چارچوب انتخاب شده به شناسایی دال برتر شکل‌گرفته پیرامون فساد در هرکدام از روزنامه‌ها از طریق مرزهای ضدیتی می‌پردازیم. در مراجعه به هر روزنامه به طور خاص به دهه‌ی ۹۰ نظر داشته ایم و این بازه زمانی را مورد بررسی قرار داده‌ایم زیرا مطالب مربوط به فساد در این بازه زمانی و در این روزنامه‌ها برجسته تر از قبل بوده است و از آنجا که روزنامه‌های کیهان و وطن امروز از یک سو و شرق و اعتماد از سوی دیگر در عین حال که در درون شان تفاوت وجود دارد، نماینده‌ی تفکر ات غالب برجامعه هستند از میان روزنامه‌ها انتخاب شدند.

گزارش‌ها خنثی و بی‌طرف نیستند و امروزه در جهت‌دهی افکار عمومی نقش به سزایی دارند. رسانه‌ها امروزه بر شکل‌گیری واقعیت تأثیرگذارند و از طریق ایدئولوژی‌ها و گفتمان‌های خاص پشت متن به بازنمایی واقعیت دلخواه می‌پردازند. به همین خاطر داستان‌های خبری تنها اطلاعات را برای خوانندگان فراهم نمی‌کند، بلکه اغلب با تفسیر خاصی نیز همراه است (Teo, 2000:14). از آنجایی که نشان دادن گرایش‌ها و ایدئولوژی‌های نهفته در شیوه‌های تولید گزارشات و تیتراهای مربوط به فساد یکی از اهداف این پژوهش است، تحلیل‌گذاری می‌تواند ابزار مناسبی برای نشان دادن بازنمایی‌های ایدئولوژیک باشد. تحلیل‌گذاری روش مناسبی است تا از طریق آن کنشگران، اهداف آن‌ها و فرایند انجام آن از سوی نویسنده‌ی متن مورد بررسی قرار گیرد و همچنین تحلیل‌گذاری می‌تواند روش مناسبی برای نشان دادن بازنمایی‌های ایدئولوژیک می‌باشد. در این مطالعه، گذرایی، در چارچوب نظام نقش‌گرا هالیدی استفاده شده است و به شیوه‌ی بازنمایی انواع فرآیندها و معانی در جمله اطلاق می‌شود (Simpson, 2004:22)

جامعه‌ی آماری در این تحقیق مطبوعات هستند. تیتراهای خبری مربوط به فساد در دهه‌ی ۹۰ مورد بررسی قرار می‌گیرند که سرمقاله‌ها، عناوین، تیترا و متون خبری آن‌ها مدنظر است. با توجه به تنوع و تعدد روزنامه‌ها، با توجه به اهداف مطالعه، چهارروزنامه‌ای انتخاب گردیده است که هر یک بادی متفاوتی فساد را مطرح می‌کند. از روش تحلیل گفتمان جهت تحلیل متون استفاده گردیده است. بنابراین در این پژوهش با استفاده از نمونه‌گیری

مدل تحقیق

شکل ۱ بازه زمانی نمونه‌های مورد بررسی

روزنامه‌ها، به جمع شدن دال‌های حول دال مرکزی و شکل‌گیری مرزهای ضدیتی برای تأسیس دیگری‌ها به‌منظور تلاش در جهت هژمونیک کردن گفتمان موردنظر هرکدام از روزنامه‌ها پرداخته و نحوه‌ی مفصل‌بندی دال‌ها پیرامون دال مرکزی و ضدیتی که این مفصل‌بندی را ممکن می‌سازد، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

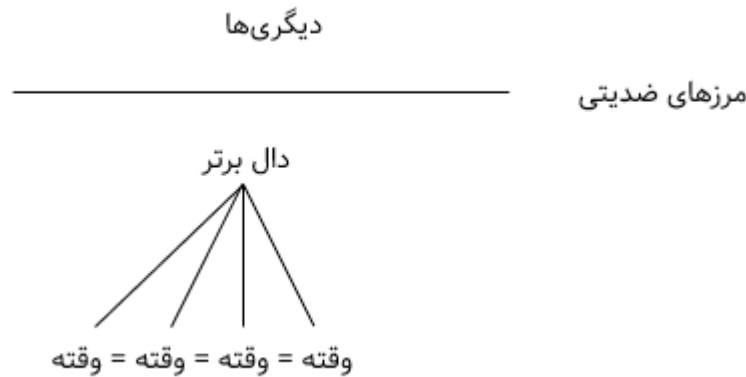
۵٫۱ متخاصم در شکل‌گیری و تداوم وضعیت فساد از طریق مرزهای ضدیتی

در این بخش، از متون روزنامه‌های شرق، اعتماد، وطن امروز و کیهان استفاده شده است. برای انجام این کار از چارچوب نظری و الگوی تحلیلی لاکلاو و موفه استفاده شده است.

مدل استفاده‌شده در این مطالعه، مدل لاکلاو و موفه می‌باشد که در این مطالعه، O، نشانگر دیگری‌ها بوده و خط افقی نمایانگر مرز ضدیتی می‌باشد و همچنین، D₁، دال برتر و دایره‌های هم‌ارز نیز هفته‌های مفصل‌بندی گفتمانی هستند.

۵ تحلیل یافته‌ها

شناسایی گفتمان‌های در این بخش از یک‌سوی به شناسایی گفتمان‌های متخاصم حول فساد و از سوی دیگر، به شناسایی دال برتر گفتمان هرکدام از روزنامه‌ها بپردازیم. در واقع، در این بخش ما به دنبال جواب دادن به سوال تحقیق با عنوان «دال یا دال‌های برتر شکل‌گرفته پیرامون وضعیت فساد در گفتمان رسانه‌های مختلف کدام‌اند؟»، هستیم؛ که برای مشخص کردن دال اصلی گفتمان هرکدام از

۵٫۲ تحلیل متون روزنامه اعتماد بر اساس روش لاکلائو و موفه

انحصار قدرت در دولت زمینه‌ساز فساد شد
۹۰/۰۷/۲۰

«در بستر سیاسی-اجتماعی که پیش‌آمد فضایی حاصل شد که امکان گسترش و تعمیق چنین فسادها به دست آید».

نویسنده در این قسمت به بستر سیاسی و شرایط بعد از انتخابات ۸۸ اشاره دارد و معتقد است بعد از این تاریخ شرایطی به وجود آمد و زمینه برای بروز فسادهای نفتی و مالی به واسطه انحصار در همه‌ی زمینه‌ها شکل گرفت. نویسنده با اشاره به فساد بی‌سابقه و اتفاقات بعد از ۸۸، دولت احمدی‌نژاد را به خاطر انحصار قدرت و سیاست‌های نادرست و ضعف و عدم ثبات مدیریتی به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌کند. نویسنده معتقد است شکل‌گیری یک نوع مدیریت انحصاری در دولت دهم، آغازی برای نهادینه شدن فساد و رانت‌خواری در کشور بود.

«... فقدان نهادهایی که نظارتی و مدنی و سیاسی ... عملاً یک حلقه‌ی مفقوده‌ی مهم در اقتصاد سیاسی ایران و یک عامل تشدید فساد...»

در این قسمت نویسنده وجود نهادهای نظارتی و مدنی و سیاسی را به‌عنوان یکی از ملزومات وجودی

علامت (=) در الگوی پیشنهادی به معنای منطق تفاوت و هم‌ارزی هرکدام از وقته‌ها است و به این معناست که هرکدام از وقته‌ها هویت خود را از دیگری کسب نمی‌کنند، بلکه به دلیل تفاوتی که با دیگری دارند در این زنجیره قابل شناخت هستند. دالی برتر به معنای دالی است که هیچ مدلولی ندارد و از این قابلیت برخوردار است که از این زنجیره هم ارزی جدا شود و آن متوقف کند. در رابطه مرزهای ضدیتی حضور ضدیت‌ها شرط اساسی تشکیل یک صورت‌بندی هژمونیک است. ضدیت و غیریت موجب تولید دیگری‌ها می‌شود که آن گفتمان برای کسب هویت‌های مختلف در مقابل این دیگری‌ها تلاش می‌کند.

با توجه به مطالب ذکرشده در بالا در این بخش ما به متن‌های روزنامه‌های موردنظر رجوع می‌کنیم و با استفاده از الگوی بالا صورت‌بندی گفتمانی هرکدام از روزنامه‌ها را شناسایی و مورد بررسی قرار می‌دهیم.

در آخر با استفاده از نظریه‌ی سیاسی اجتماعی گفتمان لاکلائو به تجزیه و تحلیل و مقایسه گفتمان هرکدام از روزنامه‌ها تحت ۲ محور؛ ۱- شناسایی فضای تخاصم و فرایند غیریت سازی میان گفتمان‌ها. ۲- تحولات اجتماعی سیاسی محصول منازعات معنایی، می‌پردازیم.

«... علت اصلی مخالفت مطلق باگذشته و کوشش برای زیروزیر کردن ساختارهای اداری و اجتماعی و حذف عده‌ای و جایگزین کردن عده‌ای دیگر در قالب طبقه‌ای جدید...»

نویسنده در این قسمت با انتقاد از وضعیت ساختار و مدیریتی دولت احمدی‌نژاد، این دولت را به‌صورت غیرمستقیم از طریق واژه‌های که بار منفی دارد، به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌کند. نویسنده معتقد است تغییرات ساختاری و زدوبندهای سیاسی در دولت احمدی‌نژاد باعث تغییرات ساختاری در مدیریت کشور و ظهور یک طبقه‌ی رانتی در ساختار مدیریتی کشور شد که فسادهای کلان نفتی و بانکی را به همراه داشت.

«... طبقه‌ای که هیچ ریشه‌ای در تولید نداشت و صرفاً از طریق توزیع رانت شکل گرفته بود...»

نویسنده در این قسمت طبقه‌ی رانتی جدید شکل‌گرفته را ماحصل سیاست‌های دولت احمدی‌نژاد می‌داند و معتقد است که این طبقه هیچ‌دانشی در زمینه‌ی تولید اقتصادی نداشت و بیشتر به‌جای انسجام و ثبات شرایط اقتصادی در حال غارت بیت‌المال و فرار از این مرزبوم بودند که این موضوع به تخلفات و اختلاس‌های بانکی و نفتی که توسط بسیاری از مدیران و مسئولان دولت احمدی‌نژاد صورت گرفت، اشاره دارد.

حلقه‌ی مفقوده مبارزه با فساد کی یافت می‌شود
۹۳/۰۶/۰۳

«... اما پایان دوره نه‌فقط شاهد برخورد با فساد نبودیم بلکه شاهد عمیق‌تر شدن ریشه آن‌هم بوده‌ایم...»

در این قسمت نویسنده سیاست‌های شعاری نمایندگان و دولت‌های مختلف را در زمان انتخابات موردانتقاد قرار می‌دهد و عنوان می‌کند دولت‌های مختلف با شعار مبارزه با فساد و برچیده شدن رانت و رانت‌خواری از کشور به کرسی ریاست جمهوری و مجلس می‌نشینند، ولی با پایان یافتن دوره‌ی

برای مبارزه با فساد و ایجاد شفافیت بیشتر در زمینه‌ی حل فساد، معرفی می‌کند. نبود سیستم نظارتی قوی در قوه‌ی قضائیه از یک‌سوی و عدم آزادی مطبوعات و رسانه و نهادهای مدنی و احزاب سیاسی از سوی دیگر، به‌عنوان حلقه‌ی مفقوده در دولت دهم معرفی می‌شود.

«... درآمدهای نفتی کاملاً در اختیار حکومت است بدون اینکه به کسی پاسخگو باشد...»

در این قسمت نویسنده انحصار نفتی در کشور و رانت ناشی از آن را موردانتقاد قرا می‌دهد. معتقد است تولیدات نفتی کشور کاملاً در انحصار دولت است و به دلیل عدم شفافیت و نظارت کافی در سازمان‌ها ما شاهد رانت و فسادهای نفتی کلان هستیم. نویسنده معتقد است که انحصار قدرت ارتباط ناگسستنی با تولیدات نفتی دارد و این شرایط باعث تداوم فساد در اقتصاد سیاسی ما شده است.

اگر تفنگ و قدرت و پول و سایت یکجا جمع شوند، فساد ایجاد می‌شود ۹۳/۰۹/۱۸

«اگر شما اطلاعات، تفنگ، پول و سرمایه، سایت و روزنامه، خبرگزاری را همه را در یک‌نهاد جمع کردید، ابوزر و سلمان هم باشند، فاسد می‌شود»

در این قسمت گوینده از طریق مرزهای ضدیتی به تولید دیگری می‌پردازد. نظارت بر هر موردی و هر جنبه‌ای از قدرت و هر نهاد و سازمانی را باید درست کنیم تا فساد ایجاد نشود. در این قسمت گوینده از خطر تراکم قدرت‌های نظامی، امنیتی، مالی و رسانه‌ای در یک‌نهاد و شکل‌گیری فساد به‌واسطه‌ی این تراکم قدرت حرف می‌زند. گوینده در موقعیتی به کنایه سپاه و نیروهای اطلاعاتی را مسئول این تجمیع قدرت و شکل‌گیری فساد و قاچاق می‌داند که بر آن نظارتی صورت نمی‌گیرد. نویسنده سپاه و نیروهای نظامی را به‌عنوان دیگری متن معرفی کرده است.

چرا افسار فساد گسیخته شد؟ ۹۴/۰۵/۲۵

اخراج چند مسئول و مقصر دانستن طیفی از افراد و فرار عده‌ای از مسئولان به خارج از کشور به فراموشی سپرده می‌شود و چیزی که این وسط باقی می‌ماند زنجیره‌ی بی‌پایان فساد سازمان‌یافته در کشور است. نویسندگان معتقد است افشاگری‌ها در زمینه‌ی فساد از انگیزه‌ی سیاسی برخوردار است. در این شرایط است که اعتماد مردم نسبت به مبارزه‌ی واقعی فساد از بین می‌رود.

«...موضوع شایسته‌سالاری به‌عنوان یک اقدام دست‌یافتنی...»

لاکلاو و موفه: نویسندگان صراحتاً موضوع شایسته‌سالاری را به‌عنوان یکی از ملزومات وجودی برای کاهش و مبارزه با فساد در دولت‌ها معرفی می‌کند. نویسندگان معتقد است که دولت می‌تواند با اولویت‌قراردادن دو مسئله در ساز کارهای مدیریتی؛ شایسته‌سالاری در انتصاب مدیران و ضابطه‌مند کردن این انتصاب‌ها می‌تواند در جهت کاهش و مبارزه با فساد گام بزرگی بردارد.

«... این آفت خانمان‌سوز در نبود «رسانه‌های آزاد»...»

لاکلاو و موفه: نویسندگان در این قسمت برای جلوگیری و کاهش فساد از وجود رسانه‌های آزاد حرف می‌زنند. نویسندگان معتقد است که دولت با حمایت رسانه‌های مستقل و حرفه‌ای برای اطلاع‌رسانی موارد تخلف دست به شفاف‌سازی در این امور پردازد و ملت ایران را از شر سوءاستفاده و تخلف‌های اداری رها سازد. به‌طورکلی نویسندگان رسانه‌های آزاد را به‌عنوان سلاح کارسازی در مبارزه با فساد معرفی می‌کند.

مدیریت آن‌ها ما شاهد بحرانی‌تر شدن مسئله‌ی فساد هستیم.

«... شاید نبود این حلقه در میان نهادهای کشور ما باعث شده که دوره به دوره یا سال به سال شاهد عمیق‌تر شدن فساد اقتصادی در کشور باشیم...»

در این قسمت نویسندگان از یک حلقه گم‌شده حرف می‌زنند و معتقد است در سال‌های اخیر به دلیل نبود پلورالیسم سیاسی ما شاهد عمیق‌تر شدن فساد اقتصادی در ساختار نهادی کشور بوده‌ایم.

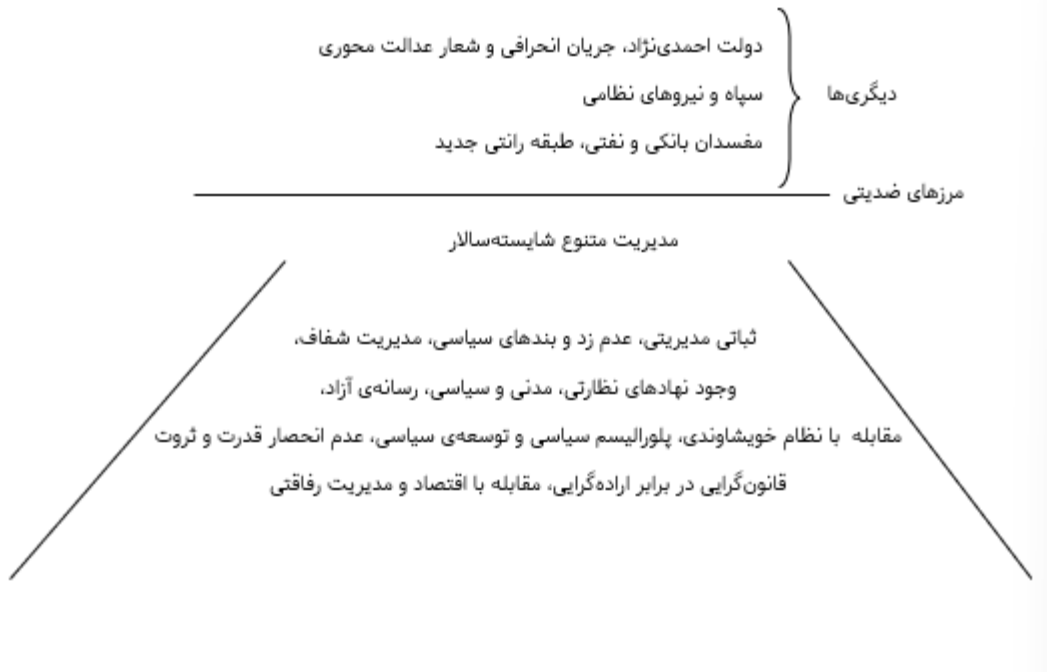
«... پدیده سرمایه‌داری خویشاوندی و رفاقتی...»

نویسندگان پدیده‌ی سرمایه‌داری خویشاوندی را یکی از ویژگی‌ها خاص کشور ما که به رانت و فساد گسترده در کشور منجر شده است، معرفی می‌کند. نویسندگان معتقد است در اثر این نظام خویشاوندی حاکم بر کشور سیاست‌ها به‌گونه‌ای تنظیم می‌شود که نزدیک‌ترین افراد به مقامات سیاسی و دولتی از بیشترین رانت برخوردار می‌شوند و از سوی دیگر، اعطای امتیازهای تجاری و مالی در قراردادهای کلان بدون برگزاری مزایده به خویشاوندان و نزدیکان نشان از حاکم بودن این نوع سیستم خویشاوندی و نهادینه شدن رانت سازمان‌یافته در ساختار مدیریتی کشور است.

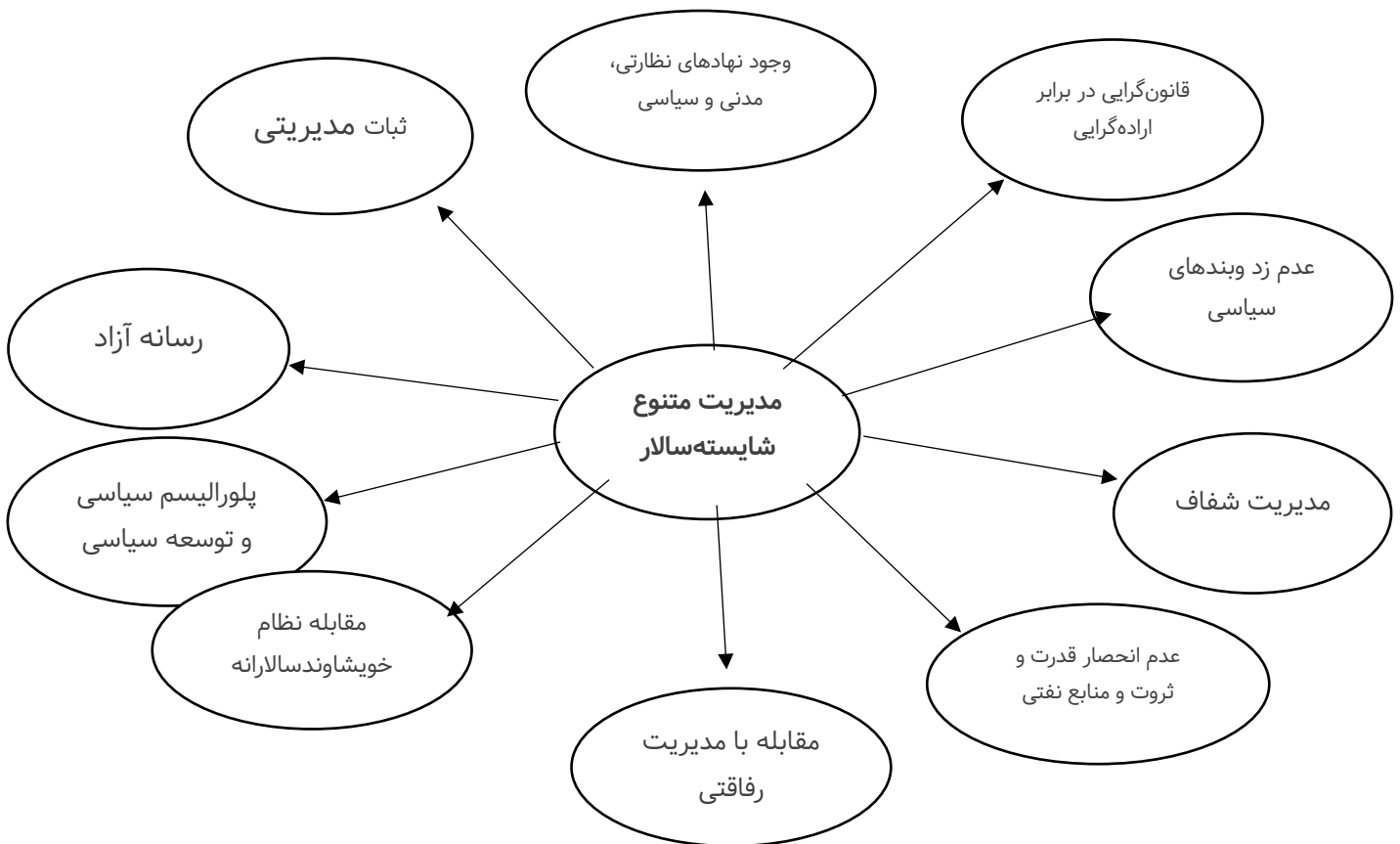
مبارزه با فساد ۹۵/۰۴/۲۰

«... موضوع فیش‌های حقوقی مانند ده‌ها مورد دیگر از فسادهای افشا شده...»

در این قسمت نویسندگان موضوع افشاگری‌ها در زمینه‌ی فساد اشاره دارد و معتقد است، موضوع فیش‌های حقوقی نیز مانند سایر افشاگری‌ها با

شکل ۲ ترسیم مرزهای ضدیتی گفتمان روزنامه اعتماد

شکل ۳ چگونگی مفصل‌بندی گفتمان مسئله‌ی فساد در روزنامه‌ی اعتماد

۵،۳ تحلیل متون روزنامه کیهان بر اساس چهارچوب موفه

این زنجیره چند حلقه دارد؟! ۹۱/۰۴/۲۴

«...کام مردم را کلان سرمایه‌داران مفت‌خور و مافیای حرام‌خوار اقتصادی تلخ می‌کنند که...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت نویسنده از طریق مرزهای ضدیتی، سرمایه‌داران و مافیای حرام‌خوار را به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌کند. به‌طورکلی نویسنده از دید ایدئولوژیک به مسئله‌ی فساد و حل آن نگاه می‌کند بیش از آن‌که نویسنده به دنبال مسئله‌ی فساد و راه‌حل و مشکل آن باشد بیشتر نگرانی و دغدغه او این است که فساد مبادا به حساب نظام نوشته شود و حیثیت و آبرو و امنیت نظام به خطر بیافتد.

«... سنگ این بنای کج اقتصادی در سال‌های پس از جنگ و به علت بی‌توجهی و نه فقط کم‌توجهی برخی مسئولان نسبت به آموزه‌های اصیل اسلامی و انقلابی...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت مرزهای جدایی‌کننده بین کسانی که به دلیل نبود سیاست‌های ناکارآمد باعث فسادهای کلان اقتصادی و رانت‌خواری در کشور شده‌اند و آموزه‌های اسلامی و انقلابی و رهنمودهای امام کشیده می‌شود. به این ترتیب عدم توجه به اصول اسلامی و انقلابی یکی از مقوله‌های ارزشی است که نویسنده‌ی روزنامه در زمینه‌ی نهادینه شدن فساد در میان مسئولان و مدیران معرفی می‌کند.

جهانگیری: مدیران نجومی مرتکب هیچ تخلفی نشده‌اند! ۹۵/۰۶/۱۰

«... آیا فساد سه هزارمیلیاردی می‌تواند مجوزی برای دریافت‌های نجومی و کلان و دائمی برخی مدیران دولتی باشد؟...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت نویسنده تفاوت بین فساد سه هزارمیلیاردی از یک‌سو و ماجرای

فیش‌های حقوقی از سوی دیگر موردانتقاد قرار می‌دهد و به بازنمایی این امر می‌پردازد که فسادهای کلان نباید توجیه‌کننده فسادهای چون دریافت نجومی برخی از مدیران دولت یازدهم باشد. این در حالی است که فساد، فساد است و خرد بودن فساد، اصل و ماهیت فساد اتفاق افتاد را تغییر نمی‌دهد. در شرایطی که بخش اعظمی از مردم با حقوق بسیار اندک و زیر یک‌میلیون تومانی زندگی می‌کنند، وجود مدیران اشرافی با دریافتی‌های میلیونی نشان‌دهنده‌ی نابرابری و تبعیض در دولت یازدهم است.

«... مسئله‌ی فساد سیل رشد خود را طوری طی کرده است که به یک جریان سیستمی و پیوسته تبدیل شده...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت از متن نویسنده به نهادینه شدن فساد در میان یک جریان خاص که اشاره به مدیران و مسئولان اصلاح‌طلب دارد اشاره می‌کند و معتقد است فرهنگ فخرفروشی و قارون صفتی در میان این جریان رواج پیدا کرده است و این موضوع باعث نهادینه شدن فرهنگ فساد در میان مسئولان و حسرت و نگرانی مردم فقیر را به همراه دارد.

رونمایی فیش‌های نجومی از کاسبان واقعی
تحریم! ۹۵/۰۴/۱۴

«... این سونامی، این چند نفر را برد اما پرده از چهره‌ی کاسبان واقعی تحریم هم برداشت...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت نویسنده، مسئولان و مدیران دولت یازدهم را به‌عنوان کاسبان واقعی تحریم و دیگری متن معرفی می‌کند؛ و معتقد است که مسئله‌ی فیش‌های حقوقی باعث مشخص شدن کاسبان تحریم در شرایط بحران ارزی شد.

«... زالوهای دلال خوار! حکایت این مدیران...»

لاکلاو و موفه: به سیاست دولت یازدهم اشاره دارد که با شعار مبارزه با کاسبان تحریم و رفع فساد و شفافیت در همه‌ی مسائل پا پیش گذاشته‌اند و بر

قه‌ری و شدید باشد به گونه که دیگر مسئول یا مدیری جرات تخلف را نداشته باشد.

«... دولت باید شفاف و بدون ملاحظه جریانات سیاسی، فامیل‌ها و مسئولیت‌ها با متخلفان برخورد شدید داشته باشد...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت دولت یازدهم به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌شود و این دولت را به خاطر ملاحظات سیاسی و فامیلی در زمینه‌ی مقابله و حل فسادهای صورت گرفته موردانتقاد قرار می‌دهد. نویسنده معتقد است که دست‌درازی به بیت‌المال باعث از بین رفتن حیثیت نظام اسلامی و پامال شدن خون هزاران شهید می‌شود که این نشان‌دهنده‌ی نوع نگاه ارزشی نویسنده در مسئله‌ی حل فساد است.

«... حقوق‌های نجومی نمونه اشرافی‌گری است...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت نویسنده، مدیران با حقوق‌های نجومی را به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌کند و معتقد است مدیران با دریافت‌های نامتعارف نشان‌دهنده‌ی رواج اشرافی‌گری در دولت یازدهم است. نویسنده اشرافی‌گری را به دولت سازندگی به دهه‌ی هفتاد نسبت می‌دهد. نویسنده به بیان این مطلب می‌پردازد که اشرافی‌گری با زندگی ائمه سازگاری ندارد که این موضوع در نوع خود نشانگر غالب شدن رویکرد اخلاقی در مواجهه با فساد در نگاه نویسنده است.

«... از نظر آموزه‌های اسلامی، افساد به حکم عقل و عقلا و شریعت، زشت و ناپسند و گناه است...»

لاکلاو و موفه: نویسنده در این قسمت آموزه‌های قرآنی را برای اصلاح و مبارزه با فساد و افساد معرفی می‌کند. از این‌رو در قرآن بر تقویت گرایش‌های فطری انسان به خدا و کمالات تأکید شده و تقوای عقلانی به‌عنوان مقدمه‌ای برای پرهیز از فسادگری موردتوجه و اهتمام قرار گرفته است. نویسنده معتقد است که مبارزه با فساد و اصلاح آن به‌عنوان یک مسئولیت دینی و الهی، وظیفه‌ی همگانی است.

مسند قدرت نشسته‌اند، ولی با این سیاست‌ها به‌نوعی با عوام‌فریبی باعث غارت بیت‌المال شده‌اند و کشور را به قه‌ری سوق داده‌اند. نویسنده نزدیکان دولت اصلاحات را به‌عنوان زالوهای دلال خوار و کاسبان واقعی تحریم معرفی می‌کند که این موضوع اشاره دارد به ماجرای صفدر حسینی و دخترش و برخی از نزدیکان او که در ایام تحریم و نوسانات شدید ارزی، کاسبی خوب و پرسودی داشتند.

راه‌حل مسئله‌ی حقوق‌های نجومی فرافکنی نیست ۹۶/۰۴/۲۹

«... وقتی پای تبعیض‌هایی چون حقوق‌های نجومی به میان می‌آید باقوت می‌توان گفت خطر این فسادهای اقتصادی از خطر داعش بیشتر است...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت نویسنده تبعیض در فیش‌های حقوقی را به‌عنوان یکی از دال‌های معرفی می‌کند که این روزنامه در مسئله بازتاب فساد همواره به آن توجه کرده است. بامقایسه کردن فسادهای اقتصادی با خطر داعش به‌نوعی می‌توان به نگاه امنیتی نویسنده در مواجهه با حل فساد پی برد.

«... این‌گونه دست‌درازی‌ها به بیت‌المال و فسادهای اقتصادی به هر دو پشتوانه و تکیه‌گاه، لطمه می‌زند...»

لاکلاو و موفه: نویسنده در این قسمت توکل به خداوند و اعتماد عمومی مردم را به‌عنوان دو تکیه‌گاه ملت معرفی می‌کند و معتقد است که وجود فساد در کشور باعث شده این دو تکیه‌گاه لطمه ببیند.

«... حتماً باید متخلفان مجازات شوند تا این نوع باعث عبرت باشد و کسی جرأت دست‌درازی دوباره به بیت‌المال را پیدا نکند...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت نویسنده برخورد و مجازات مفسدان را به‌عنوان یکی از راه‌های مبارزه با فساد و عبرت گرفتن دیگران معرفی می‌کند. نوع برخورد و مجازات متخلفان از نظر نویسنده باید

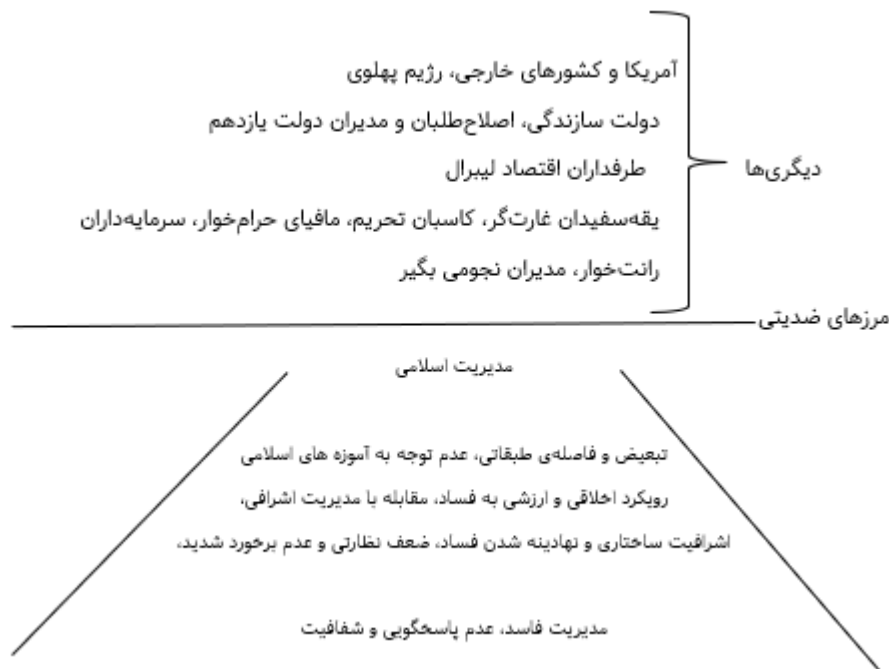

لاکلاو و موفه: نویسنده در این قسمت با انتقاد از عدم پاسخگویی و شفافیت در زمینه‌ی فسادهای اتفاق افتاد این دولت را به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌کند. نویسنده معتقد است که دولت به‌جای پاسخگویی در این زمینه بیشتر سعی در مخفی کردن فسادهای رخ داده است. نویسنده معتقد است این نوع فسادها بی‌شمار از سیاست‌های تعدیلی دوران سازندگی ناشی است که این نوع سیاست‌ها با فلسفه‌ی اسلامی و انقلابی هیچ تناسبی ندارد.

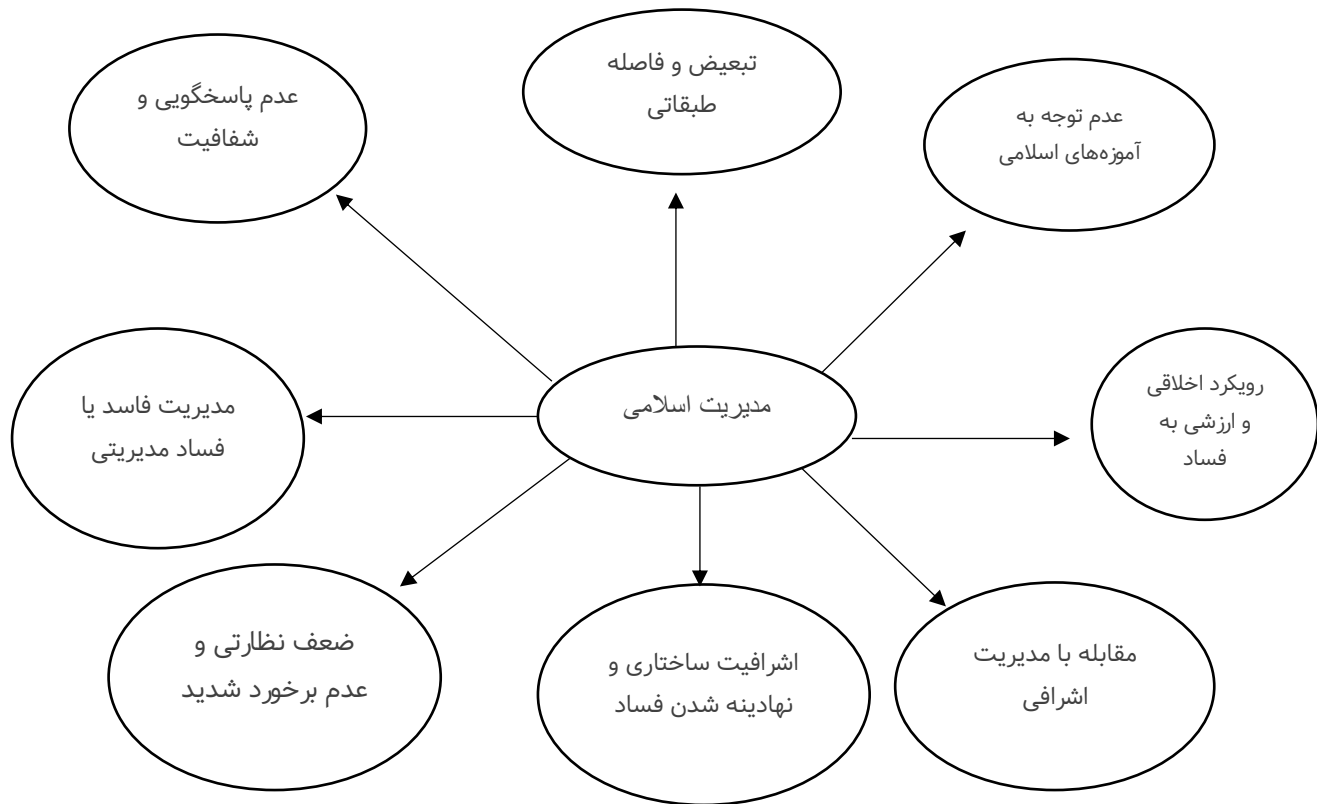
«... این ملت مظلوم ایران است که باید در هر قرارداد خسارت‌باری، هزینه‌ی فساد مدیران دلال صفت را به دوش بکشد و سنگینی مدیران فاسد را برگرده خود تحمل کند...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت از متن مدیران فاسد به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌شوند. مدیرانی که به‌واسطه‌ی نقش دلالتان قراردادهای سنگین نفتی را بر ملت متحمل کرده‌اند و خسارات و هزینه‌های زیادی را متحمل کشور کرده‌اند.

«... پاسخگویی دولت نسبت به حقوق‌های نجومی و فسادهای بی‌شمار اقتصادی...»

شکل ۴ ترسیم نمودار مرزهای ضدیتی در روزنامه کیهان

شکل ۵ چگونگی مفصل‌بندی گفتمان روزنامه کیهان پیرامون مسئله فساد

۵٫۴ تحلیل متون روزنامه شرق بر اساس چهارچوب موفه

نقش دولت‌ها در فسادهای مالی ۹۳/۱۱/۰۵

«... در عرصه رقابت‌پذیری انتشار اطلاعات شفاف از عوامل مهم به شمار می‌رود...؛ اما در اقتصادهای نفتی متأسفانه این شفافیت یا دیده نمی‌شود یا آمارها مبنای واقعی ندارد...»

لاکلاو و موفه: در این میان با انتقاد مستقیم از اقتصاد نفتی کشور، رقابت‌پذیری و خصوصی شدن را برای جلوگیری از رانت‌های نفتی و شفافیت بیشتر پیشنهاد می‌دهد و یکی از دیگری‌های که سعی در ترسیم آن دارد طرفداران اقتصاد دولتی است که در این میان متن به‌صورت مستقیم اقتصاد آزاد و خصوصی شدن را در مقابل دیگری متن با عنوان اقتصاد دولتی قرار می‌دهد.

«البته در این میان می‌توان از دلیل دیگری در گسترش وقوع چنین پدیده‌ای نام برد و آن نحوه برخورد با متخلفان و کارآمدی نظام قضایی آن کشورهاست...»

لاکلاو و موفه: در این میان عدم قوانین نظارتی دقیق در زمینه مبارزه با فساد، به‌عنوان یکی از مشکلات ساختاری قوه قضاییه و ناکارآمدی این قوه در زمینه برخورد با متخلفان معرفی می‌شود.

برخورد با فساد، سیاسی است ۹۵/۰۱/۱۰

«ساده‌ترین شکل فساد و تأثیرش بر فعالیت اقتصادی این است که فساد و رشوه را مانند مالیات در نظر بگیریم...»

لاکلاو و موفه: در این قسمت در واقع نویسنده به وضعیت نهادی حاکم در زمینه رشوه و فساد اشاره دارد. به‌نوعی فساد و رشوه به حدی زیاد شده است که آن را هم‌ردیف اخذ مالیات می‌داند و رشوه و فساد

برای جلوگیری و کاهش فساد به آن اشاره کرده است. از این رو، در این وجود سیستم شفاف با نظارت دقیق به‌عنوان یکی از پیش‌شرط‌های اقتصاد آزاد و آزادسازی تجاری برای جلوگیری از فساد و رانت معرفی شده است.

«روند فساد در ایران با درآمدهای نفتی و سیستم خرج این درآمدها در ارتباط است. اگر سیستم مخارج دولت شفاف نباشد و نظارتی از طرف جامعه مدنی و مطبوعات آزاد صورت نگیرد...»

لاکلاو و موفه: شفافیت، نظارت جامعه مدنی، مطبوعات آزاد از جمله مفاهیم و واژگانی است که این روزنامه برای جلوگیری از کاهش فساد به آن اشاره کرده است.

فروپاشی نهایی اقتصاد رانتی ۹۴/۰۲/۲۸

«باید به یک گروه رانتی خاصی تعلق داشته باشید تا بتوانید زمینی را درجایی خاص پیدا کنید»

لاکلاو و موفه: در این قسمت نویسنده، زمین خوران رانت‌خوار را به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌کند؛ که در این میان زمین‌خواری در میان افراد و گروه‌ای خاصی رواج پیدا کرده است و این موضوع به‌صورت غیرمستقیم به املاک و‌گذاری در شهرداری اشاره کرده است که افراد مرتبط با این رانت‌خواری‌ها به‌عنوان دیگری متن معرفی شده‌اند.

در ساختار نهادی حاکم از مشروعیت برخوردار است؛ در این قسمت مشروعیت یافتن فساد و از سوی دیگر، گسترش زدوبندهای اقتصادی و افزایش رانت در میان فعالیت‌های اقتصادی به‌عنوان یک از سیاست اقتصادی نادرست با عنوان دیگری متن که در تضاد با منافع مردم قرار دارد، معرفی می‌شود.

«فساد، فساد می‌زاید. فساد مولد فساد است...»

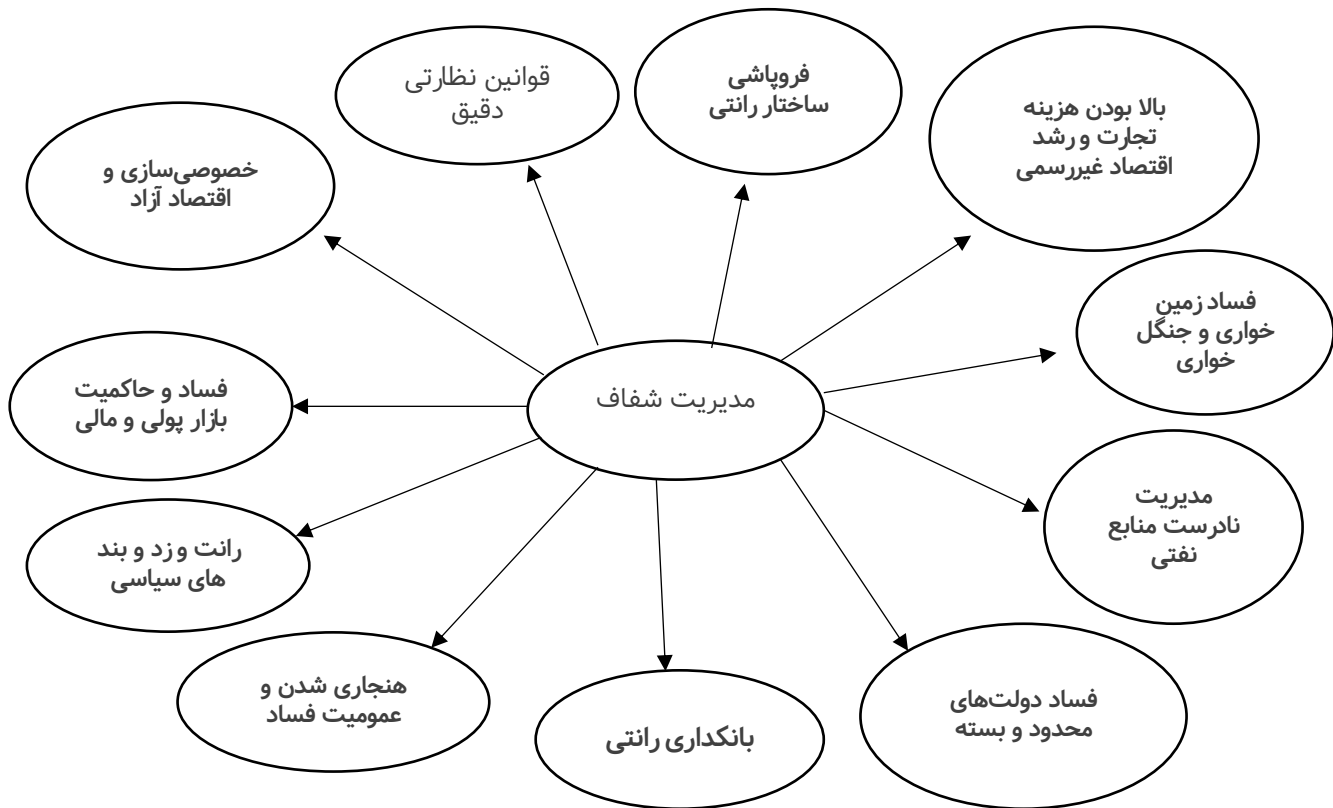
لاکلاو و موفه: در این قسمت به عمومیت یافتن و هنجاری شدن فساد اشاره شده است. فساد، فساد می‌زاید اشاره غیره مستقیم به سیستم درون‌سازمانی کشور دارد که در این سیستم شبکه‌ای، هرکدام از افراد برای بقا نباید در کار افراد بالا مرتبه دخالتی داشته باشند، این وضعیت باعث شکل‌گیری یک وضعیت رانت جویی در نظام درون‌سازمانی کشور شده است.

فساد مزمن در اقتصاد ایران ۹۶/۰۷/۰۳

«پیوند با اقتصاد جهانی و آزادسازی تجاری نیز اگر در محیطی صورت بگیرند که کیفیت نهادهای سیاسی و اقتصادی نظیر کنترل فساد، سیستم‌های نظارتی و امثال آن ضعیف هستند، باعث ایجاد فرصت‌های جدید برای رانت جویان خواهند شد...»

لاکلاو و موفه: آزادسازی تجاری و بازار آزاد یکی از مؤلفه‌ها و دال‌های بوده که همواره روزنامه‌ی شرق

شکل ۶ ترسیم نمودار مرزهای ضدیتی در روزنامه شرق

می‌کند، اموال عمومی را غارت می‌کند و سرتاپایش با فساد و انحرافات فکری، مالی، اقتصادی و همچنین فساد اخلاقی عجین است».

گوینده خود را به‌عنوان نماینده‌ی مردم ایران معرفی می‌کند و از جانب آن‌ها سخن می‌گوید و این نشان‌دهنده‌ی اقتدار نویسنده است، ازاین‌رو حکومت پهلوی را به‌عنوان دیگری متن که در آن دوره، شاهد غارت اموال و فسادهای اقتصادی و مالی و فکری بوده‌ایم معرفی می‌کند. ازاین‌رو، نویسنده با مطرح کردن فساد در حکومت پهلوی به‌صورت غیرمستقیم سعی در مشروعیت دادن به وضعیت حاکم دارد.

«حالا اگر جریان فکری یا فردی بیاید بگوید من اسلام را منهای روحانیت می‌خواهم، این یعنی آغاز

۵/۵ تحلیل متون روزنامه‌ی وطن امروز بر اساس چهارچوب لاکلاو و موفه

نظام اسلامی در مواجهه با فساد عزم جدی دارد
۹۰/۰۳/۰۱

یکی از دال‌های که همواره روزنامه‌ی وطن به آن اشاره می‌کنند مسئله‌ی نظام اسلامی و مبرا بودن این نظام از مسئله‌ی فساد است. در اینجا ما شاهد ترسیم مرزهای ایدئولوژیک هستیم که نویسنده برای حل مسئله‌ی فساد، ذهن مخاطبان را درگیر کانون مبارزات ایدئولوژیک می‌کند.

عدم رسیدگی به «کرسنت» و «استات‌اوایل» عامل انباشت فساد ۹۳/۹/۱۹

«مردم نظام شاهنشاهی را نظامی فاسد و آلوده می‌دانستند که به حریم عمومی و حریم مردم تجاوز

سرمایه‌داری را به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌کند. نویسنده به‌صورت غیرمستقیم عنوان می‌کند که سیاست‌های حزب کارگزاران باعث تمرکزگرایی قدرت و اقتصاد در دست افراد خاصی می‌شود، این نوع سیاست در تضاد با گفتمان عدالت محور است و نمی‌تواند مسئله‌ی فساد را حل کند.

«کسانی که توسعه‌ی سیاسی را دنبال می‌کردند، به آدمی که فساد اخلاقی، فساد مالی و فساد اداری دارد و اصلاً انقلاب اسلامی را قبول ندارد، مسئولیت داده‌اند... آقایان طرفدار توسعه‌ی سیاسی هم عدالت‌خواهی و مبارزه با فساد، جزء مسائل جدیشان نبود»

لاکلاو و موفه: در اینجا طرفداران توسعه‌ی سیاسی که اشاره دارد به ریاست جمهوری دولت هفتم و هشتم، به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌شوند و نویسنده معتقد است که طرفداران توسعه‌ی سیاسی به خاطر دور بودن از گفتمان عدالت محوری نتوانستند گام مثبتی در زمینه‌ی مبارزه با فساد بردارند. این موضوع نشان‌دهنده‌ی جانب‌داری سیاسی و ایدئولوژیک روزنامه‌ی وطن در برابر جریان‌های سیاسی و دیدگاه‌های مختلف است.

اشرافیت حکومتی ۱۸ / ۵ / ۹۵

«پدیده‌های شومی چون معضل آقازادگی و اتفاقات ناگواری چون فسادهای کلان مالی و... راه نیل به عدالت مرضی الهی را سد کرده‌اند...»

در این تقابل آقازاده‌ها در یک‌طرف و طرفداران اجرای عدالت در زمینه‌ی مبارزه با فساد در طرف دیگر قرار دارند. از این‌رو، آقا زادگی به‌عنوان یک معضل در زمینه‌ی حل فساد به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌شود. انصاف و عدالت از دال‌های است که همواره روزنامه‌ی وطن در جهت کاهش فساد به آن اشاره می‌کند.

«رانت‌های میلیاردری، فساد طبقاتی، اشرافیت حکومتی و ... نتیجه‌ی تبلیغ رسمی اشرافی‌گری است»

انحراف. این فرد نمی‌تواند عدالت‌خواه باشد و با فساد مبارزه واقعی کند...»

لاکلاو و موفه: در اینجا نیز به‌طور ضمنی مرزهای ضدیتی تشکیل و به دنبال آن دیگری‌های مطرح می‌شوند. عدالت محوری برای حل فساد یکی از مهم‌ترین دال‌های بوده که همواره روزنامه‌ی وطن در متون خود به آن اشاره کرده است. از این‌رو، روحانیون از سردمداران اصلی حل مسئله‌ی فساد از طریق عدالت اسلامی هستند. به‌طور کلی عدالت محوری و مبارزه با فساد یکی از شاخص‌های عمده گفتمان انقلاب اسلامی مطرح شده است.

«طبعاً وقتی امور اقتصادی در اختیار دولت قرار بگیرد و تمرکز دولتی برای اداره امور تبدیل به منطق شود، این باعث شکل‌گیری فساد می‌شود...»

در این قسمت ما شاهد مرزهای ضدیتی هستیم که اقتصاد دولتی و حضور دولت در اقتصاد به‌عنوان دیگری متن معرفی شده است. نویسنده به‌نوعی اقتصاد دولتی در تضاد اصول گفتمان اسلامی در راستای اجرای عدالت معرفی می‌کند. با این شرایط نویسنده، اقتصاد سوسیالیستی و کمونیستی را زیر سؤال می‌برد و به بیان این مطلب می‌پردازد که این کشورها و این دولت‌ها هرچقدر هم شعار عدالت محوری بدهند، به خاطر اینکه قدرت در دست دولت متمرکز می‌شود و مردم دخالتی در امور ندارند، به همین خاطر فساد از طریق رانت‌های دولتی و اطلاعاتی افزایش می‌یابد.

«اگر کسی بگوید که ما می‌خواهیم که توسعه را بر اساس اقتصاد لیبرالی و مدل سرمایه‌داری و... دنبال کنیم؛ این هم یعنی تمرکزگرایی که فساد را به دنبال خود می‌آورد. این فکر هم نمی‌تواند با فساد مبارزه کند و عدالت‌خواه باشد...»

در اینجا ما شاهد شکل‌گیری مرزهای ضدیتی هستیم که طرفداران اقتصاد لیبرال و خصوصی‌سازی در یک‌طرف و عدالت‌خواهی در مبارزه با فساد در سوی دیگر قرار دارد. نویسنده، اقتصاد لیبرال و

کند و از طریق مرزهای ضدیتی به معرفی دیگری متن پردازد.

«... به دولت آقای روحانی در کنار واژه دولت میلیاردرها کلمه دولت محرمانه‌ها را نیز اطلاق کرد...»

در این قسمت ما از طریق مرزهای ضدیتی شاهد تولید دیگری هستیم، دولت روحانی به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌شود. نویسنده معتقد است که دولت روحانی دولتی بود که قرار بود در راستای شفافیت گام بردارد و قرار بود درستکارترین و صادق‌ترین دولت باشد و در عمل ما با یک دولت محرمانه و یک دولت میلیاردر مواجه شدیم. نویسنده معتقد است دولت یازدهم به‌جای سیاست شفاف‌سازی، سیاست محرمانه در زمینه مبارزه با فساد را در پیش گرفته است.

«... رانت و رانت‌خواری جای خود را به واژه نوین‌تری به اسم ویژه خواری داد که در سیر تغییر و تحولات این واژه‌ها به ارتباط ملموسی با جماعت یقه‌سفید برمی‌خوریم...»

یقه‌سفیدان، دانه‌درشت‌ها و ویژه خواری مفاهیمی هستند که از سوی گفتمان روزنامه‌ی وطن نسبت به مدیران اصلاح‌طلب در دهه‌های اخیر مفهوم‌پردازی شده‌اند. نویسنده به‌صورت مستقیم از طریق این واژه‌ها و عبارت بندی ایدئولوژیک به معرفی دیگری متن می‌پردازد. نویسنده رانت‌خواری و ویژه خواری را به دوره‌های زمانی خاصی محدود می‌داند و معتقد است که سیاست‌های اقتصاد آزاد دهی هفتاد و همچنین ادامه پیدا کردن این سیاست‌ها در دولت یازدهم باعث ظهور طبقه‌ی رانتی و مدیران اشرافی شد که این شرایط زمینه را برای گسترش فساد و ویژه خواری در کشور فراهم کرد.

در اینجا اشرافی‌گری به‌عنوان دیگری متن معرفی می‌شود. نویسنده، اشرافی‌گری را به دولت سازندگی نسبت می‌دهد. از این‌رو، روزنامه وطن از این طبقه به‌عنوان اشرافیت حکومتی نام می‌برد. نویسنده به بیان این امر توجه دارد که عده‌ای با داشتن عزم انقلابی و تلاش برای دفاع از حیثیت انقلاب اسلامی هرروز محروم‌تر می‌شوند و عده‌ای دیگر بارو حیه‌ی اشرافی‌گری به غارت بیت‌المال می‌پردازند و از این‌رو، باعث خدشه‌دار شدن حیثیت نظام اسلامی در مبارزه با فساد شده‌اند.

نگاهی به اهمیت شفافیت دولت در مبارزه با فساد؛ عدم پاسخگویی خدشه به سرمایه‌ی نظام اسلامی ۹۵/۱۱/۲۶

«اگر با فساد و عوامل ایجاد آن توسط مسئولان برخورد نشود، نخستین چیزی که ضربه خواهد خورد اعتماد عمومی مردم به‌نظام خواهد بود»

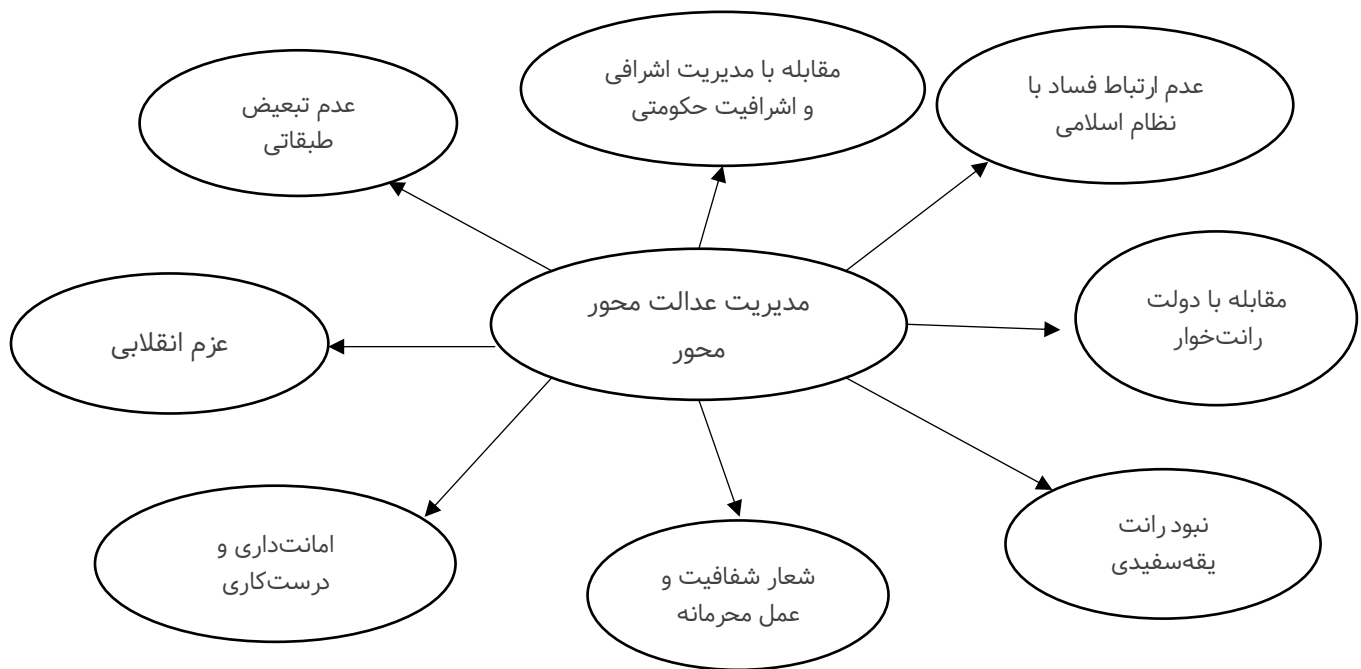
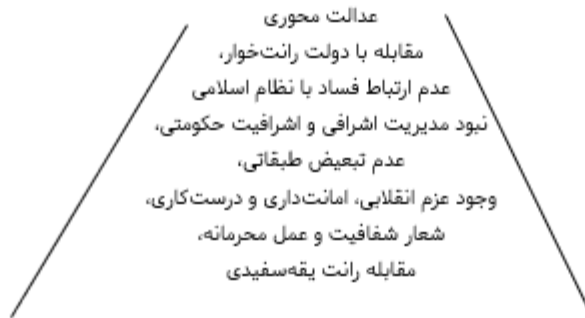
لاکلاو و موفه: از بین رفت اعتماد عمومی مردم نسبت به‌نظام به‌واسطه‌ی عدم توجه به حل مسئله‌ی فساد موضوعی بوده که همواره نویسندگان و افراد نزدیک به روزنامه وطن در زمینه‌ی بازتاب فساد همواره به آن اشاره کرده‌اند. از این‌رو، خدشه وارد شدن به‌نظام اسلامی در پی از بین رفتن اعتماد عمومی یکی از دال‌های هست که روزنامه‌ی وطن در مسئله‌ی فساد به آن توجه دارد.

«فسادی که بیشترین تأثیرات مخرب خود را بر قشر مستضعفی تحمیل کرده...»

در این بخش نویسنده به تأثیر فساد بر زندگی طبقات ضعیف پرداخته است و عنوان می‌کند که فساد، میزان عایدات طبقه‌ی تهیدست جامعه را کاهش می‌دهد، چون فرصت‌های شغلی در بخش خصوصی را ضایع می‌کند. به‌طورکلی نویسنده سعی دارد مسیر خود از دیگری متن (اشرافی‌گری) را با حمایت کردن و سخن گفتن از طبقه‌ی ضعیف جدا

آمریکا و کشورهای خارجی
دولت پهلوی
دیگری‌ها
مخالقان روحانیت، دولت‌سازندگی، اصلاح‌طلبان، دولت‌یازدهم
اقتصاد لیبرال، اقتصاد دولتی، طرفداران توسعه سیاسی
آفازاده‌ها، تکنوکرات‌های رانت‌خوار، دولت‌محرمانه و دولت‌میلیاردرها

مرزهای ضدیتی

شکل ۷ ترسیم مرزهای ضدیتی گفتمان روزنامه وطن امروز

۶ نتیجه گیری

عمرانی توسط سپاه پاسداران و آستان قدس رضوی قبضه شده است، این قبضه کردن و انحصاری شدن منابع و مدیریت زمینه‌ساز رانت اطلاعاتی و فسادهای گسترده است.

دال برتر شکل‌گرفته پیرامون مسئله‌ی فساد در روزنامه‌ی کیهان مدیریت اسلامی است؛ یعنی مدیران و مسئولان در کشور به دلیل عدم توجه به اصول و آموزه‌های اسلامی از یک‌سوی و از سوی دیگر، عدم توجه به فرموده‌های امام خمینی و فرمان‌ها رهبری باعث شده‌اند از مسیر گفتمان انقلاب اسلامی خارج بشوند و حجم فساد و رانت‌خواری در سازمان‌ها و نهاد رواج پیدا کند. این روزنامه بر مبنای یک رویکرد اخلاقی به مسئله‌ی فساد نگاه می‌کند و معتقد است عدم درست‌کاری و امانت‌داری مسئولان باعث تخلف و کج‌رفتاری آن‌ها می‌شود و از این‌رو، اگر بتوان افراد و کارگزارانی را در مناصب دولتی به کار گرفت که پایبند به اصول انقلابی- اسلامی باشند می‌توان از فسادهای مالی و بانکی جلوگیری کرد. از این‌رو، گفتمان روزنامه‌ی کیهان پیرامون مسئله‌ی فساد بیشتر مبتنی بر اصول ایدئولوژیک و شخصی است نه قاعده و قانون. این نوع نگاه به فساد بیشتر در نظام‌های سیاسی عشیره‌ای و سنتی نمود پیدا می‌کند که با افراد بیش از آنکه برخورد قانونی شود، برخورد حیثیتی صورت می‌گیرد. در این نوع رویکرد مسئولان و کارگزاران سعی می‌کنند بر فسادهای و افشاگری‌ها و معایب سرپوش بگذارند، چون معتقدند افشای فساد باعث از بین رفت حیثیت و آبروی نظام است. در این نوع نگاه معمولاً مسئولان اجرایی و کارگزاران اصلی نظام به‌عنوان افراد پرهیزکار و صادق به مردم معرفی می‌شوند و اخبار مربوط به آن‌ها سانسور می‌شود. درنهایت در این شرایط مبارزه با فساد نه‌تنها باعث حل مسئله، بلکه دربرگیرنده‌ی هزینه‌های اجتماعی زیادی خواهد شد. امروزه فساد در جمهوری اسلامی و به‌تبع آن فساد در جامعه‌ی ما به یک بحران تبدیل شده است و یک بحران از طریق عرف قابل حل است نه سنت و امروز ما مشاهده می‌کنیم جدایی

چارچوب و مدل لاکلائو و موفه برای مشخص کردن دال‌های هرکدام از روزنامه‌ها مورداستفاده قرار گرفت. در این تحقیق از طریق چارچوب لاکلائو و موفه سعی کردیم به سؤال «دال یا دال‌های برتر شکل‌گرفته پیرامون وضعیت فساد در گفتمان رسانه‌های مختلف کدام‌اند؟» پاسخ دهیم. دال برتر شکل‌گرفته پیرامون مسئله فساد در روزنامه اعتماد مدیریت متنوع شایسته‌سالار است؛ که این موضوع به وضعیت انحصاری در دولت دهم اشاره دارد که با متمرکز شدن قدرت و انحصار منابع نفتی و مدیریتی در دست گروه و جریان خاصی شاهد بزرگ‌ترین فسادهای نفتی و بانکی بوده‌ایم. زمانی که قدرت و منابع و مدیریت در انحصار افراد و گروه خاصی متمرکز شود از یک‌سوی، زمینه برای شکل‌گیری یک نوع فرهنگ خویشاوندی و نبود یک نظام شایسته‌سالار را به همراه دارد و این شرایط باعث از بین رفتن نظارت و همچنین شکل‌گیری یک ساختار رانتی گسترده را به همراه داشته است.

کیفیت‌های چون ثباتی مدیریتی، مدیریت شفاف، وجود نهادهای نظارتی، مدنی و سیاسی، رسانه آزاد، مقابله با نظام خویشاوندی، پلورالیسم سیاسی و توسعه‌ی سیاسی، عدم انحصار قدرت و ثروت، قانون‌گرایی در برابر اراده‌گرایی، مقابله با اقتصاد و مدیریت رفاقتی پیرامون گفتمان فساد در روزنامه‌ی اعتماد مفصل‌بندی شده است. یکی از دیگری‌های که روزنامه اعتماد در زمینه‌ی انحصار قدرت و متمرکز شدن منابع به آن اشاره دارد، به انحصار منابع و قدرت در دست نیروهای نظامی است که معتقد است این انحصار قدرت در دست نیروهای نظامی و تلویحاً سپاه پاسداران موجب قبضه شدن قدرت و به‌تبع آن رانت اطلاعاتی و فسادهای کلان را به همراه دارد که این به انحصاری شدن و طرح‌های عمرانی و اقتصاد و قراردادهای نفتی بزرگ در دست سپاه پاسداران اشاره دارد، به‌گونه‌ای که امروزه تمام شرکت‌های پیمان‌کاری بیکار و از سوی دیگر، تمام پروژه‌های اقتصادی و

سیاست‌های بازار آزاد به سیاست‌های تعدیلی دولت‌سازندگی به ریاست هاشمی رفسنجانی برمی‌گردد که این سیاست‌ها منجر به آشفتگی نظام اقتصادی و زمینه برای رانت و رانت‌خواری برخی فراهم شد که در ادبیات اصول‌گرایی از آن طبقه‌ی اشراف یاد می‌شود، این سیاست‌ها باروی کار آمدن دولت یازدهم دوباره از نوع پیگیری شد و یک نوع رانت یقه‌سفیدی را به همراه داشت. فساد در دولت‌های محدود و بسته به ماهیت نظام سیاسی کشور مربوط است و اشاره به این موضوع دارد که در نظام‌های که رهبران سیاسی بر اساس انتخاب مردمی‌گزینش نمی‌شوند، مسئولان مملکت، خود را ملزم نمی‌بینند که پاسخگو و مسئولیت‌پذیر باشند. در این شرایط میزان فساد به دلیل عدم شفافیت بالا می‌رود و فساد در این نوع سیستم خیلی دیر شفاف می‌شود و زمانی که شفاف‌سازی صورت بگیرد نقطه‌ی بحرانی است و سرانجام این سیستم غیر شفاف و رانتی، فروپاشی نهایی است. ضعف نظام‌های قضایی و نظارتی یکی مواردی بوده در بحث هژمونیک شدن گفتمان روزنامه‌ی شرق به آن اشاره شده است که این روزنامه معتقد است نهادهای نظارتی، قضایی توانایی برخورد با متخلفان را از دست داده‌اند و حتی در صورت افشاگری برخورد مناسبی صورت نمی‌گیرد و به همین خاطر عدم برخورد جدی دستگاه‌های قضایی و نظارتی با متهمان فساد و عدم نظارت مستمر بر فعالیت کارکنان میزان فساد در کشور را بالا برده است که این موضوع به صورت مستقیم به ضعف برخورد قوه‌ی قضاییه در برخورد با فساد در دهه‌ی اخیر اشاره دارد. این روزنامه به وضعیت مالیاتی و بالا بودن هزینه‌های تجارت را به‌عنوان یکی از دلایل رشد اقتصاد غیررسمی و افزایش کالاهای قاچاق معرفی می‌کند، از سوی دیگر، شرایط مالیاتی سنگین، یک نوع فضای رانت میان سرمایه‌داران و مدیران متولی را به همراه داشته است و این موضوعات در نوع خود باعث از بین رفتن سرمایه و دور شدن از مسیر توسعه شده است.

بین مدیریت اسلامی و دیگری‌های غیر اسلامی باعث جدایی ملت ایران نسبت به تجربه‌ی دیگر کشورها شده است و ما بر اساس یک مدیریت اسلامی نسبت به حل مسئله‌ی فساد قادر نیستیم.

دال برتر شکل‌گرفته پیرامون مسئله‌ی فساد در روزنامه‌ی شرق مدیریت شفاف است. شفاف‌سازی و پاسخگویی بیشتر یکی از موضوعاتی بوده که دولت یازدهم در زمینه‌ی مبارزه و حل فساد همواره به آن اشاره کرده است و وجود یک نوع مدیریت شفاف بازنمایی از سیاست‌های دولت یازدهم در زمینه مبارزه و حل فساد است. رانت و زد و بند‌های سیاسی، قوانین نظارتی دقیق، خصوصی‌سازی و اقتصاد آزاد، فساد و حاکمیت بازار پولی و مالی، مدیریت نادرست منابع نفتی، هنجاری شدن و عمومیت فساد، فساد در دولت‌های محدود و بسته، بالا بودن هزینه‌ی تجارت و رشد اقتصاد غیررسمی، فساد زمین‌خواری و جنگل‌خواری و...، بانکداری رانتی، فروپاشی ساختار رانتی از جمله دال‌های هستند که در گفتمان روزنامه‌ی شرق یک وضعیت هژمونیک را از طریق مفصل‌بندی ایجاد کرده‌اند. ماجرای زمین‌خواری و جنگل‌خواری‌ها اشاره به عدم شفافیت در این زمینه و عدم برخورد قانونی از سوی نهادهای مربوط از جمله شهرداری تهران دارد. این دال‌های هژمونیک شده هرکدام به یک از مشکلات ساختاری در زمینه‌ی فساد اشاره دارد. خصوصی‌سازی و اقتصاد آزاد در این روزنامه یکی از مسائلی بوده که همواره برای کاهش فساد از آن یاد شده است و این روزنامه معتقد است هرچه نقش تصدی‌گری دولت در اقتصاد بیشتر باشد، احتمال اینکه مقام‌ها و کارکنان دولت ابزارها و مدیریت منابع را به نفع خود و یا گروه خاص در اختیار بگیرند بیشتر خواهد شد و در این شرایط اداری امور اقتصادی از دست دولت خارج می‌شود و شاهد فساد و شکل‌گیری فسادهای گسترده خواهیم بود و از اگر اقتصاد آزاد باشد زمینه برای رقابت‌پذیری و همچنین شفافیت بیشتر فراهم می‌شود و از این‌رو، جلو فساد و رانت گرفته می‌شود.

کیهان معتقد است سیاست‌های بازار آزاد و اقتصاد لیبرال که بر مبنای خصوصی‌سازی و رقابت‌پذیری شکل‌گرفته بود، باعث نهادینه شدن رانت و رانت‌خواری در کشور شد. خصوصی‌سازی در دولت هاشمی عملاً به واسطه‌ی دادن امتیازها به نزدیکان و خویشان باعث شخصی‌سازی امور و تاراج کارخانه‌ها شد و این سیاست‌ها زمینه حضور رانت‌خواران و سرمایه‌داران کلان و نهادینه شدن فرهنگ اشرافی‌گری در سازوکارهای مدیریتی کشور شد. روزنامه‌ی وطن امروز در زمینه‌ی ظهور طبقه‌ی رانت جدید دیدگاهی همسو با روزنامه‌ی کیهان دارد که معتقد است سیاست‌های اقتصاد آزاد دولت روحانی به ظهور مدیران نجومی و یقه‌سفیدان در مدیریت کشور منجر شد و یکی شدن سیاست تبار‌گماری و خویشاوند سالاران با سیاست فن‌سالاران و تکنوکرات دولت یازدهم منجر تاراج بیت‌المال و افزایش رانت توسط نورچشمی‌ها و نزدیکان دولت یازدهم شد.

روزنامه‌های اعتماد و شرق همواره بر وجود رسانه‌های آزاد و نظارت‌های مردمی و قانونی برای شفافیت بیشتر تأکید دارند و به نوعی عدم شفافیت و نبود نهادهای نظارتی شفاف را به ساختار حاکمیت مربوط می‌دانند. در روزنامه‌ی کیهان و وطن امروز تقریباً موضوع شفافیت به پرونده‌های فساد از جمله فیش‌های حقوقی، صندوق ذخیره‌ی فرهنگیان و قراردادهای نفتی و رانت در میان نزدیکان دولت یازدهم برمی‌گردد و معتقدند که دولت در این زمینه با سکوت و سیاست محرمانه سعی در فراموشی فسادهای رخ داد را داشته است.

حاکم بودن گفتمان سخن‌پراکنی رسانه‌ها در موضوع مقابله با فساد و بالطبع آن سیاسی و جنایی برخورد کردن مبارزه با فساد از سوی روزنامه‌ها در این مطالعه یک امر مشهود است. به‌طورکلی روزنامه‌ها به‌جای اینکه به بررسی ساختاری مسئله فساد و دادن راه‌کار برای حل مسئله بپردازند، بیشتر درگیر افشاگری فساد و انتساب این فسادهای به دوره‌ی مدیریت گفتمان مخالف هستند. این موضوع

دال برتر شکل‌گرفته پیرامون مسئله‌ی فساد در روزنامه‌ی وطن امروز مدیریت عدالت محور است. این موضوع اشاره دارد به سیاست‌های دولت نهم و دهم که با شعار عدالت محوری به مقابله با فساد برخاسته‌اند. دال عدالت محوری با قرار گرفتن بر فراز زنجیره‌ای هم‌ارزی از دال‌های مختلف از جمله مقابله با دولت رانت‌خوار، عدم ارتباط فساد با نظام اسلامی، نبود مدیریت اشرافی و اشرافیت حکومتی، عدم تبعیض طبقاتی، وجود عزم انقلابی، امانت‌داری و درست‌کاری، شعار شفافیت و عمل محرمانه، مقابله رانت یقه‌سفیدی، عرصه‌ی معنای تازه‌ی را در گفتمان روزنامه‌ی شرق پیرامون مسئله‌ی فساد فراهم آورد. از دیگری‌های که این روزنامه همواره به آن اشاره دارد سیاست‌های دولت یازدهم می‌باشد، به این موضوع پرداخته که دولتی که با شعار مبارزه با فساد و شفافیت و پاسخ‌گویی پا به میدان گذاشته بود، در آخر به دلیل ملاحظات خویشاوندی و رابطه‌ای، نه‌تنها با فساد مقابله نکرد، بلکه با پیش گرفتن سیاست‌های اشرافی‌گری و محرمانه، زمینه برای نفوذ مدیریت اشرافی در سازوکارهای نهادی و افزایش رانت و فساد را فراهم کرد. رویکرد اخلاقی و مدیریت اسلامی در زمینه حل فساد در این روزنامه مانند روزنامه‌ی کیهان به چشم می‌خورد و معتقد است فساد را از طریق یک رویکرد دینی و انقلابی می‌توان حل کرد.

همه‌ی روزنامه‌ها در زمینه‌ی مسائل پیرامون فساد به ظهور یک طبقه‌ی رانتی و نفوذ گروه و جریان خاص در سازوکارهای مدیریتی کشور اشاره دارند، ولی تفسیر هرکدام از روزنامه‌ها از این طبقه‌ی رانتی متفاوت است. روزنامه‌ی اعتماد به این مسئله می‌پردازد که تمرکز قدرت، رسانه و مدیریت منابع نفتی، زد و بندهای سیاسی در دولت دهم باعث ظهور یک طبقه‌ی رانتی در کشور شد و از این‌رو به دلیل نبود نظارت‌های قانونی و مدنی بر این طبقه شفافیت از بین رفت و ما شاهد اختلاس‌های نفتی و بانکی کلانی با قبضه شدن قدرت و مدیریت در دست این گروه خاص بوده‌ایم. در مقابل روزنامه

تغییرات بسیار گسترده در اروپای مرکزی، شوری سابق، چین و ویتنام و حتی گذر به دموکراسی در آمریکای لاتین و آسیا نشان داد که تغییر امکان‌پذیر است و می‌توان شرایط را عوض کرد. در کشور ما شاید تغییرات کندتر و صعب‌الوصول‌تر از تغییرات در سایر کشورها باشد، ولی برای حل فساد که تمام نهاد و جریان‌های جنایی و سیاسی با آن درگیر هستند نیاز به تغییرات ساختاری در حوزه‌های مختلف از جمله نهادهای حکومتی و دولتی برای بیرون رفتن از این وضعیت لازم است.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از تمامی افرادی که در راستای انجام این مطالعه ما را حمایت کرده و با نظرات ارزشمندشان سبب شدند که مسیر نگارش این مقاله برای ما هموارتر گردد، نهایت تشکر و قدردانی را می‌نمایم.

تضاد منافع

نویسندگان این مقاله اعلام می‌کنند که در رابطه با انتشار مقاله‌ی ارائه شده به طور کامل اخلاق نشر را رعایت نموده‌اند و اصالت محتوای آن را اعلام می‌نمایند و منافی تجاری در این راستا وجود ندارد. این اثر قبلاً در جای دیگری منتشر نشده و همزمان به نشریه‌ی دیگری ارائه نگردیده است.

سهم نویسندگان

همه‌ی نویسندگان در گردآوری، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها و تایید نسخه‌ی نهایی مشارکت داشته‌اند.

افشاگری در نوع خود زمینه‌ساز شفافیت و پاسخگویی بیشتر ساختار در مقابل فسادهای رخ داده را به همراه دارد، ولی هرکدام از این مطبوعات از این افشاگری‌ها بهره‌برداری سیاسی در جهت منافع خود را دنبال می‌کند، به‌گونه‌ای که هرکدام از افشاگری‌ها در زمینه فسادهای اتفاق افتاد در مقابل افشاگری دیگر از سوی رقیب خنثی‌شده و به‌مرور زمان به دست فراموشی سپرده می‌شود. برای مثال، ماجرای دکل خواری در مقابل قرارداد کرسنت، یا ماجرای فیش‌های نجومی در مقابل املاک نجومی که هرکدام از مطبوعات و جناح‌های مختلف، دیگری را در پرونده‌های مرتبط محکوم می‌کرده‌اند و در آخر هیچ‌کدام از به‌ماهیت و اصل موضوع توجه نشان نداده و صرفاً برای بهره‌برداری سیاسی این موضوع مطرح‌شده بود.

درنهایت می‌توان گفت یک شبکه‌ی پیچیده از فساد را در کشور ایجاد کرده‌اند و شواهد حاکی از این هستند که تمام نهادها و جناح‌های مختلف با فساد درگیر هستند و همه‌ی جریان‌ها در این فساد سهم دارند و این فساد همه‌گیر امروزه فروپاشی اقتصاد را به همراه داشته است. بافت اجتماعی و شرایط به وجود آمده باعث یک انحصار چندگانه در کشور شده است یعنی شرایطی که قدرت‌های نیرومند هرکدام بخش‌های عمومی و خصوصی را در اختیار خود قرار داده‌اند و همه‌چیز از کنترل خارج شده است و نتیجه‌ای که در این شرایط می‌توان گرفت این است که کشور نمی‌تواند از این شرایط عبور کند و به شکل گریزناپذیری در حال تولید فساد است.

منابع

مواجهه با فساد و رانت در مقالات فارسی‌زبان»، *مجله‌ی مدیریت سازمان‌های دولتی*، دوره‌ی ۳، صص: ۲۵-۳۸.

بیابانی، غلامحسین و ذوقی، بهنام (۱۳۹۷). رسانه‌ها ابزاری برای ترویج شفافیت و

ابراهیم‌آبادی، غلامرضا (۱۳۸۳). «تحلیلی بر وضعیت فساد در ایران، علوم سیاسی»، *مجلس و راهبرد*، شماره: ۳۶، صص: ۱۹۰ تا ۲۱۳.

بخارایی، احمد، غریبی، حمیدرضا. (۱۳۹۳). «بررسی و نقد چهارچوب تحلیلی

انسانی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
کشور.

دوگراف، خیالت، واخار، پیتز؛ و فون مارفیک،
پتريک. (۱۳۹۴). چشم‌انداز های نظری
فساد، ترجمه‌ی هانیه. هژبرالساداتی،
داوود. حسینی هاشم زاده، جلیل. یاری،
م. فاضلی، تهران: آگاه.

روزنامه‌ی اعتماد به ادرس
etemadnewspaper.com

روزنامه‌ی شرق به ادرس:
<https://sharghdaily.com/>

روزنامه‌ی کیهان به ادرس:
<https://kayhan.ir/>

روزنامه‌ی وطن امروز به ادرس:
<http://www.vatanemrooz.ir/>

ضابطی، معین،، ادیب، روزبه و خدیب، زینب
(۱۳۹۵). «فساد اداری و سیاسی و روش
های برخورد با آن»، مجموعه مقالات
اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش
های نوین در حوزه‌ی علوم تربیتی و
روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران.
موسسه‌ی تحقیقاتی تدبیر اقتصاد. (۱۳۸۲).
فساد مالی و اقتصادی و ریشه‌ها و
پیامدهای آن، تهران: شریعت.

یورگنسن، ماریان؛ و فیلیپس، لوییز. (۱۳۸۹).
نظریه و روش در تحلیل گفتمان،
ترجمه‌ی هادی جلیلی، تهران: نشر نی.

مقابله با فساد سیاسی و مالی، رسانه،
شماره ۳، صص: ۸۵-۱۰۴.

رتبه‌ی "فساد" ایران در سال ۲۰۱۸ به نقل از
tabnak.ir/fa/news/881786
رویت شده در تاریخ: ۱۳۹۷/۱۲/۰۸

تاجیک، محمدرضا. (۱۳۷۹). گفتمان و تحلیل
گفتمانی، تهران: فرهنگ گفتمان.

حسینی زاده، محمدعلی. (۱۳۸۷). «نظریه‌ی
گفتمان و تحلیل سیاسی»، فصل
نامه‌ی علمی پژوهشی علوم سیاسی،
سال هفتم، صص: ۲۱۲-۱۸۱.

حقیقتیان، منصور، کریمی زاده، سمیه؛ و
نظری، جواد. (۱۳۹۱). بررسی برخی
عوامل اجتماعی مؤثر بر فساد اداری در
سازمان‌های اداری شهر یزد، مجله‌ی
پژوهشی علوم انسانی دانشگاه
اصفهان، دوره‌ی ۲۳، صص: ۱۴۲-۱۲۵.

دادگر، حسن. (۱۳۸۹). «فساد مالی در اقتصاد
معاصر ایران: روزنامه‌ی دنیای اقتصاد»،
شماره ۲۲۴۱.

دامل، دایان. (۱۳۸۰). مقدم‌های بر نظریه‌های
گفتمان، ترجمه‌ی حسینعلی. نودری،
تهران، فرهنگ گفتمان.

سازمان بین‌المللی شفافیت (۲۰۰۵)، گزارش
جهانی فساد اداری در سال ۲۰۰۵
تهران، معاونت امور مدیریت و منابع

Laclau, E, Mouffe, C. (1985). *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical*.

Simpson, P. (2004). *Stylistics: A Resource Book for Students*. London, Routledge. -16

Jong-Sung, Y. and Khagram, S. (2005). A comparative Study of Inequality and Corruption. *American Sociological Review*, 70(1), pp.136-157.

Aews Reporting in two
Australian
Newspapers. *Discourse &
Society*, 11(1), 7-49.

Svensson, J. (2005). Eight Questions
about Corruption, *Journal of
Economic Perspectives*—Volume
19, pp: 19-42

Teo, P. (2000). Racism in the News: A
Critical Discourse Analysis of